

Factors affecting the reduction of family overnight stays in today's urban life: the case study of the city of Islam Abade Gharb

Ramezan Saeidian, Master student of Sociology, Eslam Abad-e-gharb Branch, Islamic Azad University, Eslam Abad-e-gharb, Iran. Email: gkmoradi@yahoo.com

Ali Moradi, Associate Professor of Sociology, Eslam Abad-e-gharb Branch, Islamic Azad University, Eslam Abad-e-gharb, Iran, (Corresponding Author). Email: A_Moradi2020@iauksh.ac.ir

Abstract

This study was conducted to the Factors affecting the reduction of family overnight stays in today's urban life: the case study of the city of Islam Abade Gharb. This research was conducted with a quantitative approach and a descriptive survey method. The required data were collected through a researcher-made questionnaire. The statistical population of this study includes people aged 20 to 60 years living in the city of Islamabad Gharb with 90,559 people who were identified using the Cochran's formula, 312 people and their simple and cluster randomization method was studied. Formal validity was used for the validity of the research instrument and Cronbach's alpha was used to estimate its reliability. Most of the variables had an alpha level above 0.75. SPSS statistical software was used to analyze the data. The results of multivariate regression show that the beta coefficient for the IT and virtual world variables (Beta = 0.336), is the pivotal child (Beta = 0.240) and increases inflation and decreases purchasing power (Beta = 0.161). The results showed that the decrease in kinship relations among the citizens of Islamabad West is influenced by the three components of information technology and child-centeredness and the increase in inflation and the decrease in purchasing power.

Keywords

Family, Kinship, Child-centeredness, Technology, night stay.

عوامل مؤثر بر کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در زندگی امروزه شهری مورد مطالعه شهر اسلام‌آباد غرب

رمضان سعیدیان^۱، علی مرادی^۲

چکیده

در تمام جوامع بشری، خانواده به‌منزله اصلی‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بوده است. این پژوهش باهدف عوامل مؤثر بر کاهش شب‌نشینی خانوادگی در زندگی امروزه شهری در بین خانواده‌های شهر اسلام‌آباد غرب انجام پذیرفته است. این پژوهش با رویکرد کمی و روش توصیفی از نوع پیمایشی انجام گرفت. داده‌های موردنیاز از راه پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل افراد ۲۰ تا ۶۰ سال ساکن شهر اسلام‌آباد غرب با ۹۰۵۵۹ نفر که با استفاده از فرمول کوکران، تعداد ۳۱۲ نفر مشخص و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و ساده مورد مطالعه قرار گرفتند. برای روایی ابزار پژوهش از روایی صوری و برای برآورد پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده گردید که بیشتر متغیرها سطح آلفای بالای ۰/۷۵ را داشتند. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار آماری SPSS استفاده شده است. نتایج رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد متغیرهایی مانند فناوری اطلاعات و دنیای مجازی ($Beta = 0/336$)، فرزند محوری ($Beta = 0/240$) و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید ($Beta = 0/161$) از جمله عواملی هستند که در کاهش دورهمی خانوادگی و شب‌نشینی‌های سنتی تأثیرگذار بودند و آن‌ها را تقلیل دادند. نتایج نشان داد که کاهش روابط خویشاوندی در بین شهروندان اسلام‌آباد غرب تحت تأثیر سه مؤلفه فناوری اطلاعات و فرزند محوری و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید است.

واژگان کلیدی

خانواده، روابط خویشاوندی، فرزند محوری، فناوری، شب‌نشینی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۲/۱۲

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، واحد اسلام‌آباد غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلام‌آباد غرب، ایران

۲. دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد اسلام‌آباد غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، اسلام‌آباد غرب، ایران (نویسنده مسئول)

A_Moradi2020@iauksh.ac.ir

مقدمه

در تمام جوامع بشری، خانواده به منزله اصلی‌ترین نهاد اجتماعی، زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بوده است (حق‌شناس، ۱۳۸۸: ۱۱). کاهش پیوندهای خانوادگی در دهه‌های اخیر، خانواده را بیش‌ازپیش تنها گذاشته و در حل مشکلات خود ناتوان‌تر ساخته است. غلبه‌ی فرهنگ فردگرایی، بیش از هر چیز در حس استقلال‌طلبی و فرار از تعهدات مؤثر بوده است. همین فرهنگ، زمینه‌ی کاهش حس تعاون اجتماعی و پیوندهای گروهی را فراهم کرده است (زیبایی‌نژاد، ۱۳۸۸: ۵۴). دگرگونی‌های فرهنگی در دهه‌های اخیر، در کاهش همبستگی خانوادگی و بی‌توجهی به ارزش‌های گروهی مؤثر بوده است و به دنبال آن، همدلی و همیاری که مهم‌ترین دغدغه‌ی خانواده‌ی سنتی بود، رنگ‌باخته و حمایت‌های عاطفی کاهش یافته است. خانواده‌ی گسترده‌ی امروزی که در گذشته، به‌ویژه در اوایل تشکیل خانواده و در هنگام بروز مشکلات، امدادرسانی می‌کرد، به دلیل ضعف ارتباطات و کاهش همبستگی، قادر به ورود ثمربخش در زندگی آنان نیست. به‌تبع آن نقش کنترلی و نظارتی خانواده که غالباً والدین آن را اعمال می‌کنند، رو به افول است (زیبایی‌نژاد، ۱۳۸۸: ۳۲).

حمایت خویشاوندان می‌تواند چنان گسترده و فراگیر باشد که تمام افراد یک خانواده گسترده و فامیل تحت پوشش آن به یک آرامش روانی و در نتیجه سلامت روانی نائل شوند. شواهد نشان‌دهنده این واقعیت است که افراد بهره‌مند از حمایت اجتماعی، سالم‌تر از افرادی هستند که از حمایت اجتماعی محروم‌اند. حتی پژوهشگران در تحقیقات میدانی خویش دریافته‌اند هر چه تماس‌های اجتماعی و پیوندهای گروهی افراد بیشتر باشد عمر آن‌ها طولانی‌تر خواهد بود (دیماتئو، ۱۳۹۲: ۱۹). امام علی (ع) در می‌فرماید «آگاه باشید، نباید یکی از شما از نزدیکان خود روی برگرداند، درحالی که آن‌ها گرفتار فقر و پریشانی هستند و [نباید] امتناع کند از مالی که اگر نگه دارد به مال او چیزی افزوده نمی‌شود و اگر انفاق کند چیزی از مال او کم نمی‌شود». اگر از خویشان او تنگدست و محتاج‌اند نباید از کمک مالی دریغ کند، مالی که اگر حفظ شود تأثیری در ازدیاد اموال نداشته و اگر تقدیم مستحقّی گردد تأثیر و کمبودی در ثروت احساس نمی‌شود و خداوند متعال جبران می‌کند و کسی که دست از ارحام خویش کشد جز این نیست که او یکدست از آن‌ها می‌کشد و در مقابل دست‌های زیادی از او کشیده می‌شود؛ زیرا او یک نفر و جمعیت طائفه بسیار است و طبعاً جدا شدن یک نفر

ضرری به دیگران نمی‌زند ولی جدائی يك فامیل از يك فرد، مضرّ به حال او است و کسی که [با خویشان خود] متواضع و مهربان و همراه باشد، دوستی همیشگی آن‌ها را جلب کرده است و هر وقت کمک و یاری بخواهد دست‌ها و قدم‌هایی آماده، برای خدمت به او مهیا خواهد بود» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۵: ۳۳۱).

شب‌نشینی، مهمانی شبانه‌ای است که طی آن جمعی از دوستان، اقوام و یا همسایگان بعد از صرف شام، اغلب در خانه و گاه در محافل دیگر گرد هم می‌آیند و به‌منظور گذراندن شب ضمن گفتگو و صرف شب چره خود را با فعالیت‌های مفرح و هنری سرگرم می‌سازند. شب‌نشینی در روستای دستجرد کهک قم دارای آداب خاصی است؛ مکان، زمان، پذیرایی، دعوت‌گیری، آموزه‌های اخلاقی و سرگرمی‌ها و بازی‌های شبانه مانند خرک انداختن و موش انداختن از مؤلفه‌های خاص آن است (جعفرزاده دستجردی، ۱۳۹۵: ۱۸۱). مردم در طول روز کار می‌کردند و شب‌ها فارغ از دغدغه فردا دورهم می‌نشستند و به‌نوعی همگام با طبیعت ساعت زندگی خود را تنظیم می‌کردند. هنوز تلویزیون یک کالای لوکس به شمار می‌آمد نه یک عضو خانواده مثل امروز؛ خبری هم از رایانه و شبکه‌های اجتماعی مجازی نبود، همه در مکانی صمیمی دورهم می‌نشستند و مشغول نغزگویی، حافظ خوانی، شاهنامه‌خوانی می‌شدند، اگر کسی گرفتاری برایش پیش می‌آمد، در خلال همین شب‌نشینی‌ها و رفت‌وآمدهای دوستان و آشنایان گره از مشکلاتش گشوده می‌شد. شب‌نشینی‌ها گاه به بهانه یک مناسبت همچون شب یلدا و نوروز و دیگر عیدهای ملی و مذهبی برگزار می‌شد و گاه بی‌مناسبت اهالی خانه هوای دیدار دوستان و آشنایان خود را می‌کردند و شبی را دورهم جمع می‌شدند. ازجمله سرگرمی‌های رایج در اسلام‌آباد غرب می‌توان به هوره و زره مشتکی اشاره کرد.

هوره: یکی از آداب و رسوم مردم کرمانشاه در شب‌نشینی‌ها، هوره خوانی بود. هوره موسیقی کردی است که مردمان شهرهای کرمانشاه و ایلام آن را می‌خوانند. معنا و مفهوم این آواز حماسی می‌باشد و ریتم بسیار ملیح و آرامی دارد. هوره ریتمی شبیه آوازهای شرقی، نیایش‌های بودایی‌ها و آوازهای مرتبط با معبد شائولین دارد. هوره بیت‌های ساده داشته و به‌طور معمول ۱۰ تا ۱۲ هجایی است. مفهوم آواز هوره بسیار عمیق، سوزناک و غمگین می‌باشد.

زره مشتکی: گل یا پوچ و چیستان سرایی از جمله این سرگرمی‌ها می‌باشد. در کردی به گل یا پوچ، زره مشتکی گفته می‌شود. در این بازی شرکت‌کنندگان به دو

گروه مساوی تقسیم شده و سپس سنگی ریزی یا مهره‌ای را به عنوان زر انتخاب کرده و همه افراد دست خود را به پشت برده و سر گروه مهره یا زر را در دست یکی از آن‌ها گذاشته و تمام گروه دست‌های خود را به صورت مشت کرده روبروی خود و تیم مقابل می‌گیرند و یکی از افراد گروه مقابل که معمولاً سر گروه است با استفاده از حس پیشگویی یا حدس و گمان ابتدا یکی یکی روی دست‌هایی که مطمئن است خالی هستند زده و می‌گوید پوچ و طرف مقابل هم بلافاصله باید دست خود را خالی کند، البته اگر احياناً زر در دست آن‌ها باشد یک امتیاز گرفته و دوباره زر را به تیم داده و شروع می‌کنند.

شهرستان اسلام‌آباد غرب یکی از شهرستان‌های استان کرمانشاه است که جمعیت آن طبق آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵، ۹۰۵۵۹ نفر جمعیت داشته است و به لحاظ جمعیت و وسعت، دومین شهر استان کرمانشاه بعد از شهر کرمانشاه محسوب می‌شود، بنابراین ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مختلفی را در خود جای داده است. قرار گرفتن شهر اسلام‌آباد غرب بر سر بزرگراه کربلا، فراگیری در تقاطع ارتباطی سه استان خوزستان، ایلام و کرمانشاه قرار دارد و وجود قومیت‌ها و زبان‌های فرهنگی مختلف از سه استان در این شهر با پیشینه‌های فرهنگی و اجتماعی متفاوت، افزایش سروصداها و سایر محرکه‌های شهری نظیر تردد زیاد وسایل نقلیه در سطح شهر و زرق و برق شهری و مواردی نظیر آن از دیگر ویژگی‌های شهری و شهرنشینی در شهرستان اسلام‌آباد غرب است. بررسی شهر اسلام‌آباد غرب نشان داد که این شهر با روند رو به رشد شهرنشینی مواجه بوده و این خود به مسائل گوناگون اجتماعی و کالبدی انجامیده است. موضوع افزایش رو به رشد شهرنشینی زمانی از اهمیت مضاعف برخوردار می‌شود که رشد جمعیت شهر بیشتر ناشی از مهاجرت روستاییان بوده که از مکان اصلی زندگی خود به‌ویژه پس از جنگ تحمیلی جدا شده و در شهر سکنی گزیده‌اند که عامل اصلی گسترش فیزیکی شهر و افزایش سکونتگاه‌های غیررسمی و در نهایت مسائل جانی آن نظیر بیکاری و رشد مشاغل کاذب بوده است؛ بنابراین مهاجرت بسیاری از روستائیان به شهر و نظر به اهمیت شب‌نشینی و دورهمی‌های خانوادگی به عنوان بخشی از سرمایه اجتماعی و اینکه جمعیت روستایی از این نظر از سطح بالای روابط خویشاوندی برخوردارند، عملاً در شهر با توجه به افزایش و تراکم جمعیت و نامتجانسی آن، ممکن است چنین امکانی برای آن‌ها جود نداشته باشد و یا با محدودیت روبه‌رو باشند و بنابراین نوعی تقابل در سبک زندگی با شهر برای آن‌ها به وجود آید و منجر به عدم

سازگاری با این محیط فرهنگی شوند. به‌طور کلی هدف این پژوهش به دنبال پاسخ به این سؤال: که چه عواملی موجب کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در جامعه شهری امروز با تأکید بر شهر اسلام‌آباد غرب شده است؟ مفاهیم اصلی به‌کاررفته در این مطالعه به شرح زیر است:

روابط خویشاوندی: خویشاوندی به پیوندهایی اطلاق می‌شود که یا از طریق ازدواج و یا از طریق تبار ایجاد می‌شوند و بستگان خونی را به هم پیوند می‌دهد (گیدنز، ۱۳۸۹: ۲۵۲).

فناوری اطلاعات و دنیای مجازی: به مطالعه، طراحی، توسعه، پیاده‌سازی، پشتیبانی یا مدیریت سیستم‌های اطلاعاتی مبتنی بر رایانه، خصوصاً برنامه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزار رایانه می‌پردازد؛ بنابراین، یک عقیده، یک میل، یک ارزش یا یک ایده، آدمی را به سمت رفتاری خاص سوق می‌دهد و رفتارها نیز به‌نوبه خود سبک زندگی را شکل می‌دهند و ظهور و گسترش فناوری، حیات انسان‌ها را در اجتماع کنونی دچار تغییراتی بنیادین کرده است (خسروانی شریعتی، ۱۳۸۸: ۱۲۰).

فرزندمحوری: فرزندسالاری یعنی وضعیتی که در آن فرزندان مستقیم و یا غیرمستقیم محور و اساس تصمیم‌گیری‌ها، فعالیت‌ها و مجموعه امور مختلف خانواده قرار می‌گیرند و همه مسائل خانواده به‌طور کلی بر اساس نیازها، خواسته‌ها و اهداف آن استوار می‌شود. با اینکه فرزندان خانواده فرزند سالار در ایران از استقلال فکری، امکانات و مزایای خانواده برخوردارند، فاقد توان تصمیم‌گیری و استقلال رفتاری هستند و از حیث اقتصادی هم کاملاً به درآمد خانواده وابسته‌اند (محمدی و صادقی، ۱۳۸۸: ۲۲).

افزایش تورم و کاهش قدرت خرید: تورم عبارت است از افزایش دائم و بی‌رویه سطح عمومی قیمت کالاها و خدمات که در نهایت به کاهش قدرت خرید و نابسامانی اقتصادی منجر می‌شود. تغییرات اجتماعی- فرهنگی و دگرگونی شگرف و سرعت سرسام‌آور ارتباطات از یک‌سو، استحاله باورها، ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی و اعتقادی و سنتی از سوی دیگر بر دشواری‌های زندگی خانوادگی افزوده است؛ و در این میان، شرایط اقتصادی نیز به عامل مهم دیگری تبدیل شده که می‌تواند گره پیچیده روابط را در خانواده کورت‌تر کند. این روزها زندگی خانوادگی بیش از هر زمان دیگری با حساب و کتاب سر و کار دارد؛ با دو تا چهار تا. اگر شغل باثبات و درآمد کافی وجود نداشته باشد نه زوجین از آرامش برخوردارند و نه فرزندان می‌توانند به آینده روشنی امیدوار باشند. جوانان برای تشکیل خانواده ماشین حساب به دست

گرفته‌اند، زوجین جوان برای فرزندآوری مشغول محاسبه‌اند و زیر فشار دشواری‌های اقتصادی و محاسبات روزمره، والدین خانواده‌های سنتی مهارت‌های ارتباطی-عاطفی خود را برای ادامه یک رابطه موفق با یکدیگر و البته با فرزندان از دست داده‌اند. این «خانواده‌های مدرن» شباهت اندکی با سلف خود دارند و به نظر می‌رسد آنچه بیش از پیش چهره زندگی خانوادگی را دگرگون کرده است و به بی‌ثباتی و ناامنی آن دامن زده، اقتصاد است (خسروانی شریعتی، ۱۳۸۸: ۱۲۲).

پیشینه پژوهش

بررسی پیشینه این موضوع نشان می‌دهد پژوهش‌هایی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در این حوزه انجام شده و عوامل متعددی در تغییرات خانواده و کاهش همبستگی‌های اجتماعی بین خانواده‌ها تأثیرگذار هستند که به نمونه‌ای از آن‌ها اشاره می‌شود. سالخورده (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای با عنوان آتشونی؛ شب‌نشینی در آراین شهر با مصاحبه از بزرگان و مطلعان محلی به مواردی مانند مراسم آغازین آتشونی، صحبت‌های آتشونی، بازی‌های محلی، اوسونه‌ها، کف زنی، چهاربیتی خوانی و شوبازی دست یافتند. جعفرزاده دستجردی (۱۳۹۵) در مطالعه‌ای با عنوان گزارش فرهنگی؛ رسم و سنت شب‌نشینی در کهک قم از گذشته تا به امروز بیان کردند که زمان برگزاری شب‌نشینی‌ها دوره شب‌نشینی معمولاً از ابتدای فصل پاییز که شب‌ها کم‌کم طولانی‌تر و کرسی‌ها گذاشته می‌شود، آغاز و تا آخر ماه اسفند ادامه می‌یافت، اما اوج این سنت از نیمه دوم پاییز بود که مردم دیگر از کارهای سخت و خسته‌کننده روزانه مثل کشاورزی و سایر مشاغل رایج فارغ می‌شدند و شب و روز خود را به کوجه نشینی و خانه‌نشینی سپری می‌کردند. پیرجاللی و همکاران (۱۳۹۷) در مطالعه آسیب‌شناسی تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر روابط خانوادگی زوجین (شهر تهران)، نشان دادند که تلگرام تأثیرات زیادی در تغییر روابط اجتماعی خانواده‌ها داشته است. آنی‌زاده (۱۳۹۵) تحقیقی با عنوان زندگی شبانه در فرهنگ مردم ایران، به این نتیجه رسید که بیشتر اجتماعات شبانه، وابسته به آیین و مناسبت بوده است و حضور مردم در بیرون از خانه برای تفریح، اقتصاد و اجتماع در شبانگاه به صورت غیرآیینی کمتر مجال بروز یافته است. رازقی و همکاران (۱۳۹۵) در مطالعه عوامل مؤثر بر میزان روابط همسایگی: مطالعه موردی شهروندان ساکن شهر بابل نشان دادند بیشترین عامل تأثیرگذار مستقیم بر روی روابط دینداری و احساس امنیت است. نایی و لطفی (۱۳۹۴)

پژوهشی با عنوان تأثیر روابط و پیوندهای خویشاوندی بر میزان آسیب‌های اجتماعی در استان‌های کشور نشان دادند که استان‌هایی که پیوند و روابط خویشاوندی رو به سستی می‌نهد، آسیب‌های اجتماعی بیشتری گریبان‌گیر آن منطقه می‌شود. در مقابل با تقویت پیوندهای افراد و افزایش رابطه آن‌ها با خویشاوندان خود، آسیب‌های اجتماعی کاهش خواهد یافت. کوثری (۱۳۹۴) در مطالعه تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی بر روابط همسایگی در محله کن تهران نشان داد که نگرش به اوقات فراغت، نگرش به ارزش‌های همسایگی، انزوای طلبی و دینداری دارای تأثیر معناداری بر روابط همسایگی بودند. نجفی اصل (۱۳۹۴) در پژوهش تبیین تحولات نسلی روابط خویشاوندی در خانواده‌های روستای حصار خروان در نیم قرن اخیر نشان داد که عوامل تاریخی در کشور باعث شده در روابط خویشاوندی خانواده‌های روستای حصار خروان کاهش چشمگیری ایجاد شود و تبعاتی نظیر گسترش فردگرایی، اهمیت یافتن پول و تجملات، اهمیت یافتن تصمیمات و انتخابات شخصی، کاهش همیاری‌ها، گسترش تمایلات به ایجاد ارتباط با افراد در مراکز شهری، عدم توجه به دانش بومی پدران و کاهش اقتدار پدران و کم‌توجهی به سالمندان در محیط خانوادگی و ... را به همراه بیاورد. همچنین تقوی (۱۳۹۳) به بررسی تأثیر اشتغال خارج از خانه زنان بر روابط خانوادگی، رضوی طوسی (۱۳۹۲) به جایگاه روابط خویشاوندی و صله رحم در تعاملات خانوادگی روزمره شهروندان تهرانی و محمدی و صادقی (۱۳۸۸) به تأثیر فرزندسالاری بر روابط خانوادگی و خویشاوندی در شهر شیراز توجه نشان دادند.

مروری بر مطالعات خارجی نیز بر عواملی مانند فناوری و تغییرات زندگی در کاهش ارتباطات خانوادگی تأثیر دارند. داهلن^۱ (۲۰۱۹) در مطالعه تاریخ روابط عمومی و توسعه مدرنیته در نروژ بر این باور است که تعامل متقابل بین مدرنیته و ارتباطات اجتماعی وجود دارد. زینگ فان^۲ (۲۰۱۹) بر این باور است که روابط بین خانوادگی و مهمانی‌های خویشاوندی متأثر از فناوری‌های جدید است، زنگ و تان^۳ (۲۰۲۱) نشان دادند بین عملکرد خانواده افراد با اعتماد به مواد مخدر و تمایل به عود رابطه وجود دارد،

گراندستروم و همکاران^۴ (۲۰۲۱) در مطالعه ارتباط بین وضعیت رابطه و بهزیستی روانی در مراحل مختلف زندگی از جوانی تا میانسالی در مقایسه با ازدواج، مجرد بودن

1. Dahlen
2. Xinguang Fan
3. Zeng and Tan
4. Grundström

یا طلاق/بیوه بودن به‌طور مداوم با رفاه روانی ضعیف‌تر در طول زندگی، به‌ویژه در میان مردان مرتبط بود. کامپرنول^۱ (۲۰۱۵) در بررسی تغییر نگرش نسبت به مراقبت از والدین سالخورده، نشان می‌دهد که تحصیل و سفر بین‌المللی با کاهش نگرش نسبت به تعهدات فرزندی مرتبط است. کلمن^۲ (۱۹۹۸) به بررسی صله رحم و روابط خویشاوندی و داشتن ارتباطات انسانی در سلامت افراد و جامعه تأثیر بسزایی دارد، آل حاج^۳ (۱۹۸۸) در مقاله خود با عنوان تأثیر مدرنیزاسیون بر جوامع شهری عرب در اسرائیل نشان داد که روابط درون خانواده بر اثر مدرنیزاسیون تغییر یافته است.

بررسی پیشینه پژوهش و مطالعات تجربی صورت گرفته نشان می‌دهد که بیشتر مطالعات انجام شده به صورت توصیفی و با تمرکز بر دانش مردم‌شناسی انجام شده است. مواردی با روش‌های پیمایشی انجام شده است بسیار نادر است و بیشتر روابط و تعاملات اجتماعی بدون تمرکز اصلی بر دوره‌می و شب‌نشینی خای سنتی است. از طرفی مطالعات خارجی نیز بیشتر بر کارکرد فناوری جدید در تغییرات این مناسک توجه دارند ولی در مطالعه حاضر از تمام این پژوهش‌ها بهره‌گیری شده است و هر کدام تلاشی خردمندانه در راستای تبیین موضوع بودند. با این حال مطالعه حاضر با تمرکز بر شهر اسلام‌آباد غرب متمرکز است و سعی دارد ضمن بهره‌گیری از دیدگاه‌های نظری مرتبط‌تری، مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر کاهش این پدیده در بین مردم پردازد.

ملاحظات نظری

مکتب ساختارگرایی: این دیدگاه نظری خویشاوندان با یکدیگر دارای ارتباطات و کنش متقابل اجتماعی هستند، روابط همبستگی در بین آن‌ها افزایش می‌یابد. این روابط، افراد را در واحدهای اجتماعی مستقیم متحد می‌کند و ارزش‌های مشترک نیز این پایه‌های همبستگی را محکم‌تر می‌کند پس بنابراین از طریق مکتب ساخت می‌توان ساختار خویشاوندی، چگونگی شکل‌گیری این روابط و چگونگی مناسبات بین خانواده‌ها را مورد بررسی قرار داد (تقوی، ۱۳۷۴: ۱۲۳).

استروس^۴ بر این باور است که نظام خویشاوندی یک نظام تفکری است که اشیاء و رویدادهای پیرامون، آن را شکل می‌دهند. با این حساب می‌توان نتیجه گرفت که خویشاوندی یک رفتار اجتماعی است تا یک واقعیت زیست‌شناختی و نیز خویشاوندی

1. Axinn et al

2. Coleman

3. Al - Haj

4. Claude Levi Strauss

فرهنگی است نه طبیعی و در واقع روابط خویشاوندی به‌طور اعم و منع زنا با محارم به‌طور اخص نقطه انفصال فرهنگ از طبیعت است (توسلی، ۱۳۷۵: ۶۵). از نظر او جوامع «ابتدایی» جوامعی بوده‌اند که با شرایط زمانه خود کاملاً منطبق و سازگار بوده‌اند هم چنان‌که جوامع متمدن با نیازهای زمانه خودشان منطبق هستند. پس نظام خویشاوندی و خانواده که نتیجه اولین قرارداد اجتماعی و نقطه شروع فرهنگ یعنی منع زنا با محارم هستند، جزء اولین همگانی‌های فرهنگ‌های بشری است که مورد توجه تحلیل ساختی لوی استروس قرار گرفته است (توسلی، ۱۳۷۵: ۸۷).

مورگان^۱ سعی داشت که نظام‌های خویشاوندی را بر طبق اصل تکامل، طبقه‌بندی کند و ویژگی‌های سیر تکاملی آن‌ها را تشریح سازد. به همین جهت نظام‌های خویشاوندی را به دو نوع اصلی تقسیم کرد (ریتزر، ۱۳۷۴: ۱۷۵): نظام‌های خویشاوندی عام که در آن برای هر فرد اصطلاح متناسب و منفردی در رابطه‌اش با سایر خویشاوندان وجود ندارد. نظام خویشاوندی توصیفی که در آن برای هر فرد در رابطه‌اش با دیگران اصطلاح منفرد و مشخصی وجود دارد. لوی کریچف^۲ خویشاوندی را به چهار نوع تقسیم می‌شوند. نوع اول: که در آن پدر و عمو، پدر و مادر و خاله، مادر نامیده می‌شود (ایروکویز)؛ نوع دوم که پدر از برادرش و مادر از خواهرش تمیز داده می‌شود و هر یک نام‌های جداگانه‌ای به خود می‌گیرد (سودانی)، نوع سوم به‌صورت خطی است. پدر از برادرش و مادر از خواهرش تمیز داده می‌شود. لیکن برادر پدر (عمو) و برادر مادر (دایی) هر دو به یک نام خوانده می‌شود. نوع چهارم بر اساس نسل است که در آن پدر و برادرش، مادر و برادرش، هر یک اصطلاح ویژه‌ای برای خود دارد. لیکن برای مادر، خواهر مادر، خواهر پدر یک اصطلاح به کار می‌رود (علیخانی، ۱۳۸۲: ۲۳-۵۶).

مکتب کارکردگرایی: از دیدگاه کارکردگرایان روابط خویشاوندی به‌عنوان یک عنصر فرهنگی دارای کارکرد می‌باشد و این روابط باعث حفظ استحکام و انسجام اجتماعی می‌شود و بدین ترتیب علت موجودیت آن نیز ناشی از کارکرد آن است که باعث نزدیکی بیشتر خویشاوندان و استحکام روابط بین آن‌ها می‌گردد. از دیگر کارکردهای نظام خویشاوندی مرتبط ساختن اشخاص به یکدیگر، دادن آن‌ها در یک گروه یا جمع، رهبری کردن، نظم بخشیدن و کنترل رفتار آنان در برابر یکدیگر در زمینه‌ها و موقعیت‌های بسیار زیاد و متنوع می‌باشد. بنابراین نظام خویشاوندی وسیله‌ای است برای سازمان دادن شماری از افراد بر بنیاد و پیوندهای نسبی و سببی و برای هدایت، تنظیم و کنترل و رفتار متقابل

1. Lewis Henry Morgan
2. Louis Crich

خویشاوندان در بافت‌ها و زمینه‌های گوناگون (فرجاد، ۱۳۸۹: ۲۰۸).

مکتب مبادله: بر اساس نظریه مبادله، فرد ممکن است آن عملی را که به پاداش منتهی می‌شود تکرار کند این قضیه به خودی خود هیچ چیز را مورد تدارک آن عمل بیان نمی‌کند بلکه در آن فقط دو پدیده پاداش و فعالیت به هم مربوط است. آنچه از فرض «موفقیت» نتیجه‌گیری می‌شود این است که دلیل عملی که فردی انجام می‌دهد هر چه باشد همین که عمل را یک بار انجام داد و نتیجه عمل برایش مثبت بود همان مفهومی را برای فرد پیدا می‌کند که به آن ارزش مثبت می‌دهند و در حقیقت فرد مستعد تکرار آن عمل شده است (توسلی، ۱۳۷۹: ۳۹۰-۳۸۸). پس می‌توان گفت در جامعه امروز در بعضی از خانواده‌ها میزان گرایش به تجملات افزایش یافته است. بنابراین با توجه به نرخ بالای تورم، صله رحم و مهمانی دادن برای خانواده هزینه بر است و سودی برای آن‌ها حاصل نمی‌شود. پس با توجه به یکی از اصول مکتب مبادله انسان‌ها به دنبال سود هستند از اعمالی که برای آن‌ها منفعتی نداشته باشد دوری می‌کنند می‌توان گفت چون رفت‌وآمد و صله رحم و مهمانی دادن برای خانواده هزینه بر است به تبع آن روابط خویشاوندی کاهش یافته است.

مکتب اشاعه: مطابق با مکتب اشاعه می‌توان گفت بعضی از عناصر فرهنگی جدید از جوامع دیگر وارد فرهنگ ما شده است و بعضی از عناصر فرهنگی که در سال‌های گذشته حائز اهمیت زیادی بوده، ارزش خود را از دست داده است. در سال‌های گذشته روابط خویشاوندی به عنوان یکی از عناصر مهم فرهنگی حائز اهمیت زیادی بود و خانواده‌ها به این روابط پایبند بودند و در هنگام مشکلات در کنار یکدیگر قرار می‌گرفتند و از مساعدت‌های همدیگر بهره می‌بردند؛ اما در سال‌های اخیر خانواده‌ها اوقات فراغت خود را کمتر اختصاص به دیدار خویشاوندان می‌دهند از دلایل کاهش این روابط جایگزینی عناصر فرهنگی جدید به جای آن می‌باشد. به عنوان نمونه در سال‌های اخیر بیشتر اوقات فراغت خود را صرف استفاده از وسایل ارتباط جمعی از جمله تلویزیون، رادیو، ماهواره، اینترنت کامپیوتر، رفتن به مکان‌های تفریحی سینما تئاتر و غیره می‌کنند. در نتیجه از روابط صمیمی و عاطفی بین اعضای خانواده کاسته شده و خانواده‌ها بیشتر در اوقات فراغت خود به دنبال فعالیت‌های مورد علاقه مانند استفاده از انواع وسایل ارتباط جمعی، کلاس‌های مورد علاقه و مکان‌های تفریحی و غیره می‌روند و کمتر وقت خود را اختصاص به دیدار خویشاوندان و صله رحم می‌دهند. می‌توان گفت در جامعه امروز از ارزش این عنصر فرهنگی کاسته شده و به طور کلی

حتی بعضی خانواده‌ها کاهش روابط خویشاوندی و مناسبات اجتماعی را دارای نتایج مثبت می‌دانند (رحیمی، ۱۳۶۵: ۷۶).

نظریه کنش متقابل نمادین: در نظریه کنش متقابل نمادین فرض بر این است که انسان‌ها در فراگرد کنش متقابل اجتماعی به‌گونه‌ای نمادین، معناهایی را به دیگران انتقال می‌دهند و دیگران این نمادهای معنادار را تفسیر می‌کنند و بر پایه تفسیرشان از این نمادها واکنش نشان می‌دهند؛ بنابراین تفسیرهای ذهنی ما از جهان تا حدود زیادی تعیین‌کننده رفتار ما هستند. هسته اصلی مورد علاقه نظریه‌پردازان کنش متقابل نمادین تأثیر معانی و نمادها بر کنش و کنش متقابل است. نظریه‌پردازان کنش متقابل نمادی به این قضیه می‌پردازند که انسان‌ها چگونه طی کنش متقابل به‌گونه‌ای عام و در جریان اجتماعی شدن به‌گونه‌ای خاص این معانی و نمادها را یاد می‌گیرند. کنش متقابل نمادین توجه ما را به جزئیات کنش متقابل بین افراد جلب می‌کند و اینکه چگونه از آن جزئیات برای فهمیدن آنچه دیگران می‌گویند و انجام می‌دهند استفاده می‌شود. یکی دیگر از کاربردهای نظریه کنش متقابل در تحلیل وضعیت‌های چهره به چهره است (توسلی، ۱۳۷۵: ۱۶۴). در قالب این نظریه می‌توان به نقش مادر اشاره کرد؛ بر اساس این نظریه هر چه مادران وقت بیشتری در منزل باشند بر آینده فرزندان تأثیر بیشتری خواهند داشت. همچنین میزان رابطه اجتماعی والدین با کودک به‌ویژه مادر، در جهت‌گیری ارزشی آنان مؤثر است و بدین ترتیب، مادران شاغل تأثیر کمتری بر فرزندان خود دارند. به عبارتی دیگر هنگامی که مادر با عدم حضور خود در منزل نقش خود را در فرایند جامعه‌پذیری از دست می‌دهد، عوامل دیگر این نقش را ایفا کرده و کارکرد خود را تحمیل می‌کنند. از این نظر، مادرانی که خارج از خانه کار می‌کنند نفوذ کمتری بر کودکان خود دارند، زیرا کودکان به‌ویژه در دوره رو به جوانی، نیاز بیشتری به ارتباط با والدین خود دارد و این در حالی است که مادر در خارج از منزل در بازار کار مشارکت دارد (منادی، ۱۳۸۵: ۷۲).

تالکوت پارسونز اعتقاد داشت فرایند توسعه صنعتی منجر به تغییرات خانواده از شکل گسترده به خانواده هسته‌ای شده است. این نوع خانواده، بر خلاف خانواده گسترده، تمام کارکردهای اجتماعی و اقتصادی خود را از دست داده و صرفاً به واحد سکونت و مصرف تبدیل شده است. کارکردهای اقتصادی، آموزشی، خدماتی، محافظتی و ... خانواده به دیگر نهادها و سازمان‌های اجتماعی مانند شرکت‌ها، کارخانجات،

مدارس، بیمارستان‌ها و ... واگذار شده و کارکردهای مهم باقی مانده برای خانواده فراهم آوردن عوامل جامعه‌پذیری کودکان و شرایط کسب تعادل روانی و استحکام شخصیت برای بزرگسالان است (اعزازی، ۱۳۸۷: ۱۲۳). از طرفی همبستگی خانوادگی در خانواده هسته‌ای جدید، مانند سایر نظام‌های خانوادگی، منوط به ثبات گروه‌های بزرگ خویشاوندی نبوده و تنها همبستگی فرد نسبت به خانواده فرزندیاب به وجود می‌آید. ایجاد و دوام این نوع از همبستگی از نظر پارسونز، رابطه عاشقانه بین زن و شوهر است و همسرگزینی آزاد به دور از دخالت‌های خانواده و بر اساس تمایلات احساسی، شرط ضروری برای این نوع رابطه است. بر اساس این نظریه، هرگونه تداخل و تغییر در الگوی نقش‌ها سبب برهم خوردن تعادل زندگی می‌شود؛ زیرا به ویژه در حالت اشتغال زن، وی حالت بیان‌گر را از دست داده و به رقیب شوهرش تبدیل می‌شود. در نتیجه رقابت زن و شوهر با یکدیگر منجر به ناهماهنگی و نابسامانی خانواده می‌شود. به نظر پارسونز ایفای نقش‌های تخصصی مردانه و زنانه، عامل دوام و بقای خرده نظام خانواده در چارچوب نظام اجتماعی است؛ و چنین خانواده‌ای تناسب بسیاری با صنعتی شدن در مقیاس کلان دارد و در واقع جزو اقتضائات کارکردی آن به حساب می‌آید (اعزازی، ۱۳۸۷: ۵۸).

رنه کونینگ^۱ مهم‌ترین خصلت و مشخصه اصلی خانواده را رویارویی روابط و صمیمیت می‌داند و خانواده را گروهی که با احساسات شدید با یکدیگر در ارتباط هستند، تعریف می‌کند. او معتقد است در دوران کنونی کارکردهای ثانویه خانواده، شامل کارکردهای اقتصادی، آموزشی، بهداشتی، نگهداری از سالخوردگان و گذران اوقات فراغت، به سازمان‌های دولتی واگذار شده و خانواده قادر شده به کارکرد اولیه خود، رشد شخصیت اجتماعی و فرهنگی کودکان، بپردازد (راسخ و بهنام، ۱۳۴۸: ۷۸). وی هم‌چنین خانواده و جامعه را بیشتر در تقابل با یکدیگر می‌داند و نه در ارتباط با هم و معتقد است تضاد و نابرابری‌های موجود و اختلالات در روابط درونی خانواده که برای آن از اصطلاح نابسامانی استفاده می‌کند، ارتباطی با جامعه ندارند. ناهماهنگی از طرفی باعث محدود شدن دایره خانواده به دایره بسته زن و شوهر می‌شود و از طرفی باعث آسیب‌پذیری اساسی خانواده به سبب از دست رفتن کارکردها می‌شود و به این ترتیب کارکرد اختصاصی خانواده با توجه به صمیمیت و علایق اعضا، ساختن شخصیت فرهنگی و اجتماعی کودکان است که این کارکرد واقعی خانواده، سال‌های

طولانی زیر پوشش نیازهای ثانویه قرار داشت و تنها پس از پیدایش جوامع مدرن، خانواده توانسته از زیر بار کلیه کارکردهای ثانویه رها شود و به وظیفه اصلی خود برسد (ریتزرا^۱، ۱۳۷۴: ۲۸۷).

هلموت شلسکی^۲ از دیگر نظریه‌پردازان در حوزه خانواده است که معتقد است با تشکیک در پیشرفت جامعه بر اثر دگرگونی‌های نظام اقتصادی و سیاسی، ادعا می‌کند که اقتصاد مدرن به سوی فروپاشی پیش می‌رود و در صورت انطباق خانواده با شرایط جدید، لاجرم سرنوشت خانواده نیز در جهت زوال و فروپاشی خواهد بود. شلسکی خانواده را تنها باقی‌مانده ثبات اجتماعی می‌داند و معتقد است شرایط مادی و اقتصادی باید خود را با ویژگی‌های خانواده انطباق دهند و حتی با وجود احتمال وجود ظلم و ستم در خانواده، بقا و دوام خانواده به عنوان یک ضرورت مطرح می‌کند. شلسکی خانواده و جامعه را در تقابل با یکدیگر قلمداد می‌کند. زندگی در جامعه را دارای انضباط خشک و نظم کسالت‌آور و در مقابل خانواده را فضایی آکنده از احساسات مشترک، آرامش محیط انسانی و محبت می‌داند و به همین علت معتقد است خانواده باید به تنهایی مورد بررسی قرار گیرد. شلسکی هم‌چنین نظام خانواده را دارای سلطه طبیعی می‌داند و آن را در برابر سلطه انتزاعی جامعه قرار می‌دهد. از نظر شلسکی وجود سلطه طبیعی مرد در خانواده ضروری و ضامن حفظ کارکردهای سنتی خانواده است و رشد و توسعه این سلطه طبیعی از عوامل موجودیت خانواده است. او نابرابری میان زن و مرد و عدم اشتغال به کار زنان را از عوامل ثبات خانواده ارزیابی می‌کند و بر این نظر است که کار کردن زن در بیرون از خانه، امنیت و موجودیت خانواده که به وجود آورنده زیربنای معنوی رفتار است، با خطر مواجه می‌سازد و سبب نابسامانی در روابط اجتماعی درون خانواده می‌گردد و روند تربیت فرزندان در محیطی سرشار از اعتماد و مراقبت که آن را کارکرد ویژه و منحصر به فرد خانواده می‌داند، مختل می‌کند (وایت، ۱۳۷۹: ۱۲۷).

بات^۳ از دیگر نظریه‌پردازان حوزه خانواده است که بر اساس بررسی‌های خود به این نتیجه رسید خانواده‌هایی که میزان بالایی از جدایی و تفکیک روابط نقشی زن و شوهر را داشتند، به یک شبکه متراکم روابط متصل بودند و بسیاری از دوستان، همسایگان و خویشاوندان یکدیگر را می‌شناختند و در مقابل در خانواده‌هایی که روابط نقشی نسبتاً مشترکی میان زن و شوهر وجود داشت، شبکه روابط پراکنده‌ای داشتند و

1. George Ritzer
2. Helmut Shelsky
3. Bath

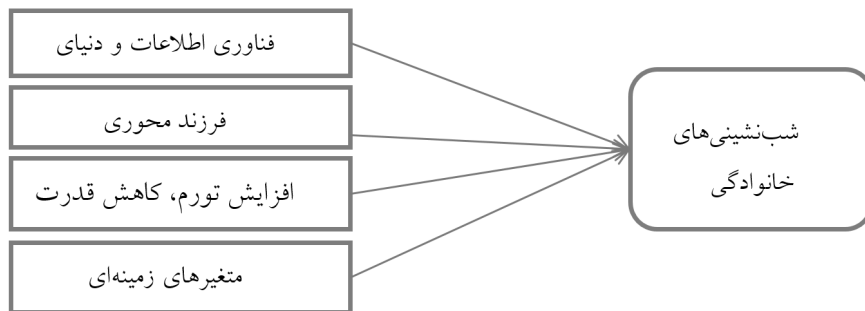
تعداد کمی از خویشاوندان، همسایگان و دوستان آن‌ها یکدیگر را می‌شناختند (بات، ۱۳۷۳: ۹۷). بر اساس این بررسی‌ها، فرضیه اصلی بات این بود که میزان جدایی نقش‌های خانوادگی با میزان اتصال کل شبکه خانواده ارتباط مستقیم دارد و شبکه‌های متراکم به میزان بیشتری جدایی نقش‌های زن و شوهر را دارند. در نتیجه خانواده‌هایی که شبکه متراکم دارند، تقسیم نقش در آن‌ها تفکیکی و جنسیتی و خانواده‌هایی که شبکه پراکنده دارند، تقسیم نقش در آن‌ها اشتراکی است. وی معتقد بود که «تقسیم سنتی» نقش الزاماً در همه جا و در میان تمام خانواده‌ها وجود ندارد. او روابط این گروه از خانواده‌ها را «مناسبات تفکیکی نقش‌های زناشویی» می‌نامد و روابط گروه دیگری از خانواده‌ها که شامل روابط و فعالیت‌هایی است که زن و شوهر با یکدیگر به صورت مشترک انجام می‌دهند «مناسبات مربوط به نقش‌های مشترک» می‌نامد. «مناسبات تفکیکی نقش‌های زناشویی» روابطی هستند که در آن زن و شوهر قائل به تفاوت واضحی در وظایف خود هستند و آن‌ها را جدا و میان خود تقسیم کرده و علائق و فعالیت‌های جداگانه دارند؛ بنابراین، وفاق اجتماعی و هم‌یاری اعضا به احتمال تنوع و گوناگونی در هنجارهای درون شبکه کمتر خواهد شد. به این ترتیب، زن و شوهری که از کمک و حمایت محیط دوستان خارج از منزل بهره‌مند نمی‌شوند، مجبورند به کمک‌های متقابل به یکدیگر و حتی به قبول نقش‌های سنتی یکدیگر گردن نهند. بات با توجه به روابط اجتماعی خانواده، مشخص کرد که روابط کلیه خانواده‌ها با جامعه، مانند یک «شبکه» است؛ یعنی هر خانواده با تعدادی از افراد در سطح جامعه در تماس است و این نوع تماس شبکه‌ای دو گونه است: «متصل» و «پراکنده». در صورتی که در یک خانواده پس از ازدواج، بین دوستان و آشنایان زن و شوهر معاشرت صورت گیرد، در این حالت شبکه روابط متصل است؛ اما اگر این معاشرت صورت نگیرد، شبکه روابط پراکنده می‌شود. به این صورت که اگر شبکه روابط اجتماعی پراکنده باشد، تقسیم نقش‌های مدرن و زندگی آن‌ها از نوع مشارکتی خواهد بود (بات، ۱۳۷۳: ۱۸۷).

نظریه سیستم‌ها جامعه را به عنوان اجزای به هم پیوسته می‌بیند. این نظریه لازم می‌داند که رابطه بین اجزا را همانند رابطه بین یک سیستم یا سیستم‌های دیگر اجتماعی بررسی کند. همچنین بین کانون مصرف در سیستم اجتماعی و مراحل که به وسیله جامعه مصرف‌زده به کار برده می‌شود و محصولی که از آن تولید می‌شود، رابطه ایجاد کند. الگوی سیستمی خانواده نشان می‌دهد که هر شخص چگونه در زندگی نقشی را در مجموعه نظام بازی می‌کند. این نگرش، خانواده را به عنوان یک نظام می‌پذیرد و هر یک از اعضای

آن را به عنوان نشانه‌ای از خانواده در نظر می‌گیرد. در این صورت، اگر فردی از خانواده دارای رفتار نابهنجار باشد، این امر نشان‌گر ناموفق بودن نظام خانواده به حساب می‌آید؛ زیرا نظام‌ها بخش‌های یک نظام محلی هستند که وظیفه اجرایی کارکردهای خاص یا فرایندهای خاص در درون سیستم را باهدف حفظ سیستم به عنوان یک کل دارند. هر خانواده دارای تعدادی از زیر نظام‌های همزیستی است که توسط نسل، جنس، علاقه و یا نقش و کارکرد در درون خانواده شکل گرفته است. بادوام‌ترین آن‌ها زیر نظام‌های زوجی، والد-فرزند، خواهر-برادر است. مینوچین معتقد است که داشتن نگرش سیستمی خانواده در قالب یک نظام اجتماعی، موجب نظم و ثبات در ساختار سلسله‌مراتبی خانواده می‌شود (روزن باوم، ۱۳۶۷: ۱۴۹).

چارچوب نظری پژوهش حاضر ترکیبی از همه دیدگاه‌های نظری بود. می‌توان استنباط کرد که شب‌نشینی‌ها و دورهمی‌های خویشاوندی از نظر مکتب ساختارگرایی یک سیستم اجتماعی است که اعضای آن به عنوان عناصر تشکیل دهنده در ارتباط متقابل هستند و به پویایی سیستم و رشد آن کمک می‌کند. از نظر مکتب کارکردگرایی دورهمی‌ها و شب‌نشینی‌های خانوادگی به عنوان واقعیت فرهنگی دارای کارکرد بوده و می‌تواند در بقای خانواده‌ها و این پدیده (شب‌نشینی) در خانواده‌ها کمک نماید. بر اساس مکتب مبادله کاهش و عدم تداوم شب‌نشینی‌های خانوادگی را می‌توان در نداشتن سود متقابل برای اعضا و عناصر دو طرف است. بر اساس این دیدگاه نظری با توجه به اینکه نرخ بالای تورم، صله رحم و مهمانی دادن برای خانواده هزینه‌بر است و سودی برای آن‌ها حاصل نمی‌شود. پس آن‌ها از اعمالی که برای آن‌ها منفعتی نداشته باشد دوری می‌کنند. بر اساس مکتب اشاعه فرهنگی در سال‌های گذشته روابط خویشاوندی به عنوان یکی از عناصر مهم فرهنگی حائز اهمیت بود و خانواده‌ها به این روابط پایبند بودند و در هنگام مشکلات در کنار یکدیگر قرار می‌گرفتند و از مساعدت‌های همدیگر بهره می‌بردند؛ اما در سال‌های اخیر خانواده‌ها اوقات فراغت خود را صرف استفاده از وسایل ارتباط جمعی از جمله تلویزیون، رادیو، ماهواره، اینترنت کامپیوتر، رفتن به مکان‌های تفریحی سینما تئاتر و غیره می‌کنند. طبق نظریه کنش متقابل نمادی و نظریه نقش مادر، با اشتغال مادرانی که خارج از خانه کار می‌کنند نفوذ کمتری بر کودکان خود دارند، زیرا کودکان به‌ویژه در دوره رو به جوانی، نیاز بیشتری به ارتباط با والدین خود دارد و این در حالی است که مادر در خارج از منزل در بازار کار مشارکت دارد و این وضعیت زمینه اجتماعی شدن فرزندان را به این نحو به وجود آورده و بنابراین این

مناسک اجتماعی به صورت تدریجی و آرام آرام کم‌رنگ و از بین خواهند رفت. بر اساس دیدگاه نظری پارسونز، همبستگی خانوادگی در خانواده هسته‌ای جدید، منوط به ثبات گروه‌های بزرگ خویشاوندی نبوده بلکه این نوع همبستگی، رابطه عاشقانه بین زن و شوهر است. بر اساس این نظریه، هرگونه تداخل و تغییر در الگوی نقش‌ها سبب برهم خوردن تعادل زندگی می‌شود؛ زیرا به‌ویژه در حالت اشتغال زن، وی حالت بیان‌گر را از دست داده و به رقیب شوهرش تبدیل می‌شود. در نتیجه رقابت زن و شوهر با یکدیگر منجر به ناهماهنگی و ناپسامانی خانواده می‌شود. رنه کونینگ ناهماهنگی بین خانواده جامعه باعث محدود شدن دایره خانواده به دایره بسته زن و شوهر می‌شود و سایر کارکردهای خانواده از بین رفته است. با از بین رفتن کارکرد شب‌نشینی و جایگزین‌های آن در طی سال‌های طولانی برای خانواده‌ها امری طبیعی بوده و کم‌رنگ می‌شود. به طور کلی متغیر افزایش تورم و کاهش قدرت خرید را به صورت غیرمستقیم از دیدگاه مبادله، متغیر فناوری اطلاعات و دنیای مجازی از مکاتب کارکردگرایی و فرزندمحوری از دیدگاه کنش متقابل و کارکردگرایی استخراج گردید.

نمودار ۱. مدل تحلیل نظری

روش‌شناسی پژوهش

روش مورد استفاده در انجام این مطالعه پیمایشی است که در آن برای گردآوری داده‌ها از تکنیک پرسشنامه مبتنی بر مصاحبه استفاده شده است. واحد تحلیل این تحقیق فرد است. برای سنجش روابط خویشاوندی افراد از معرف‌های استفاده شده که در محیط فرهنگی اسلام‌آباد غرب، حد بالای آن‌ها بیانگر روابط و پیوندهای صمیمانه، عاطفی و گرم در بین افراد است. معرف‌ها به صورت گویه مطرح شده و با استفاده از طیف لیکرت سنجیده شده‌اند. روابط اجتماعی افراد با خویشاوندان در دو سطح

افراد خانواده مانند خواهر و برادر و یا پدر و مادر که جدا از او زندگی می‌کنند و خویشاوندان نزدیک مانند خانواده‌های عمو، دایی، عمه و خاله و دیگر افراد که در عرف، خویشاوند نزدیک محسوب می‌شوند، بررسی شده است. برای سنجش این روابط افراد از معرفت‌وآمد استفاده شده، که هر کدام در قالب یک گویه به این صورت که «با این افراد تا چه حد رفت‌وآمد دارید؟» مطرح شده است. رفت‌وآمد در این سطح از خویشاوندی، بیانگر عمق روابط اجتماعی است. در صورتی که در این سطح، رفت‌وآمدی بین افراد وجود نداشته باشد و یا اینکه کم باشد، نشان می‌دهد که روابط و پیوندی گرم و صمیمانه وجود ندارد. پاسخ‌های دو گویه، به صورت گزینه‌های «خیلی زیاد، زیاد تا حدودی، کم، خیلی کم» تعیین شده‌اند. جامعه آماری این تحقیق افراد ۲۰ تا ۶۰ ساله ساکن شهر اسلام‌آباد غرب هستند تعداد آن‌ها بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران ۹۰۵۵۹ نفر هستند. برای تعیین حجم نمونه مورد مطالعه از فرمول کوکران استفاده گردید که تعداد ۳۱۲ نفر به دست آمد. برای انتخاب نمونه‌ها از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای و سپس تصادفی ساده استفاده گردید. با توجه به اینکه جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش همگن نبود، به‌ناچار باید در ابتدا جامعه آماری تقسیم و از درون هر قسمت نمونه‌ای مناسب انتخاب شود. بدین طریق که در هر منطقه، نشانی خیابان‌ها مشخص شده و سپس از بین آن‌ها نمونه‌گیری صورت گرفت. در هر خیابان نیز از بلوک‌ها به‌شیوه نمونه‌گیری تصادفی نظام‌مند و از بین خانه‌ها و افراد خانه نمونه‌گیری تصادفی ساده به عمل آمد. در این پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS در دو سطح توصیفی و استنباطی به تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده پرداخته شد.

برای روایی ابزار پژوهش از روایی صوری استفاده گردید. برای این منظور پس از طراحی گویه‌ها، از طریق مراجعه به استاد راهنما و مشاور، وفاق آنان در مورد بررسی شاخص‌ها انجام که دلیلی بر اعتبار آنان است. برای سنجش پایایی داده‌ها از آزمون آلفای کرونباخ استفاده گردید که مقدار آن بیش از ۷۰ درصد بود. همچنین جهت دستیابی به اطمینان از اعتبار وسیله اندازه‌گیری، مسیر زیر پیموده شده است. ۱. بعضی از پرسش‌ها از پرسش‌های آزمون شده در پژوهش‌های مشابه استفاده شده است، ۲. طی آزمون مقدماتی اعتبار پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفته است و با انجام ۳۰ پرسشنامه به صورت آزمون مقدماتی، سؤالات مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفته‌اند.

جدول ۱. اعتبار و روایی متغیرها

میزان آلفا	تعداد گویه‌ها	متغیر
۰/۷۹۵	۱۵	شب‌نشینی‌های خانوادگی
۰/۸۹۱	۱۰	فرزند محوری
۰/۷۲۶	۱۰	افزایش تورم و کاهش قدرت خرید
۰/۹۵۰	۱۵	فناوری اطلاعات و دنیای مجازی

(مطالعات میدانی نویسنندگان، ۱۳۹۹).

جهت رعایت اخلاق تحقیق سعی شده قبل از جمع‌آوری اطلاعات با شناسایی نمونه‌های مورد مطالعه، اطلاع‌رسانی در مورد پژوهش انجام شود تا افراد با اختیار و رضایت کامل در پژوهش شرکت نمایند. کلیه اطلاعات بدون ذکر نام پاسخگو گردآوری شد. سعی شد هیچ‌گونه سؤالی از حوزه شخصی و حقوقی پاسخگویان پرسیده نشود تا حساسیت در فرایند تحقیق ایجاد نشود.

یافته‌های پژوهش

از مجموع ۳۱۲ نفری که مورد پژوهش قرار گرفتند؛ از لحاظ ترکیب سنی، بیش‌ترین فراوانی مربوط به رده سنی ۴۰-۳۱ با ۳۸/۸ درصد و کمترین فراوانی مربوط به ۶۰ سال با ۱۲/۲ درصد می‌باشد. از لحاظ ترکیب جنسی ۲۸/۵ درصد مرد و ۷۱/۵ درصد زن، از لحاظ ترکیب وضعیت تأهل، ۳۹/۴ درصد مجرد و ۶۰/۶ درصد متأهل، از لحاظ ترکیب تحصیلی، ۲/۹ درصد زیر دیپلم، ۶/۴ درصد دیپلم، ۲۲/۸ درصد کاردانی، ۲۹/۲ درصد کارشناسی و ۳۸/۸ درصد کارشناسی ارشد و بالاتر، از لحاظ ترکیب وضعیت اشتغال، ۴۶/۵ درصد شاغل و ۵۳/۵ درصد غیر شاغل، از نظر وضعیت شاخص‌های اصلی پژوهش؛ نتایج نشان می‌دهد که میانگین روابط خویشاوندی برابر ۳۳/۷۸، فناوری اطلاعات و دنیای مجازی برابر ۳۲/۱۵، برابر فرزند محوری ۴۱/۹۹ و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید برابر ۳۳/۶۰ است. با توجه به اینکه هر یک از این متغیرها به ترتیب با استفاده از ۱۵، ۱۰، ۱۰، ۱۵ و ۱۵ گویه در قالب طیف لیکرت سنجش شده‌اند، بنابراین میانگین مورد انتظار برای هر کدام از آن‌ها به ترتیب برابر ۴۵، ۳۰، ۳۰ و ۴۵ است که نتایج نشان می‌دهد میانگین وضعیت موجود برای دو متغیر فناوری اطلاعات و دنیای مجازی و روابط خویشاوندی پایین‌تر از وضعیت مورد انتظار است؛ اما برای

متغیرهای فرزند محوری و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید بیشتر است.

جدول ۲. نتایج شاخص‌های آماری توصیفی و استنباطی شب‌نشینی‌های خانوادگی و متغیرهای مستقل تحقیق

آمار استنباطی		آمار توصیفی			شاخص		
فاصله اطمینان ۰/۹۵ درصد برای پارامتر میانگین		تفاوت معنادار میانگین با حد وسط مقیاس	میانگین مورد انتظار	انحراف معیار		میانگین	
کران بالا	کران پایین	آماره t	Sig.				
۳۴/۹۱۲	۳۲/۶۶۴	۵۹/۱۳۷	۰/۰۰۰	۴۵	۱۰/۰۹۲	۳۳/۷۸۸	شب‌نشینی‌های خانوادگی
۳۳/۸۰۵	۳۰/۵۰۲	۹/۳۱۰	۰/۰۰۰	۳۰	۱۴/۸۲۵	۳۲/۱۵۳	فرزند محوری
۴۳/۴۵۸	۴۰/۵۳۵	۵۶/۵۵۳	۰/۰۰۰	۳۰	۱۳/۱۱۷	۴۱/۹۹۶	افزایش تورم و کاهش قدرت خرید
۳۴/۸۳۴	۳۲/۳۷۶	۵۳/۸۰۹	۰/۰۰۰	۴۵	۱۱/۰۳۱	۳۳/۶۰۵	فناوری اطلاعات و دنیای مجازی

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

جدول ۳ آزمون تفاوت میانگین کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی را برحسب گروه‌های سنی پاسخگویان نشان می‌دهد. نتایج حاصل نشان می‌دهد که واریانس بین گروه‌ها با واریانس درون گروه‌ها تفاوت زیادی از هم دارند. این تفاوت‌های مشاهده‌شده بر اساس نتایج آزمون تحلیل واریانس با مقدار $(F = ۷/۵۵۰)$ و معناداری $(Sig = ۰/۰۰۰)$ در سطح حداقل ۹۵ درصد اطمینان قابل‌پذیرش بوده و می‌توان گفت تفاوت مشاهده‌شده ناشی از خطا نیست. در واقع پایین بودن سن پاسخگویان باعث کاهش روابط خویشاوندی می‌شود.

جدول ۳. آزمون تفاوت میانگین شب‌نشینی‌های خانوادگی را برحسب گروه‌های سنی

معناداری	F مقدار	میانگین واریانس‌ها	درجه آزادی	مقدار	واریانس
۰/۰۰۰	۷/۵۵۰	۷۲۳/۳۲۴	۳	۲۱۶۹/۹۷۲	بین گروهی
		۹۵/۷۹۹	۳۰۸	۲۹۵۰۶/۰۶۷	درون گروهی
		-	۳۱۱	۳۱۶۷۶/۰۳۸	کل

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

نتایج مندرج در جدول ۴، تفاوت میانگین شب‌نشینی‌های خانوادگی به تفکیک گروه‌های مختلف برای متغیرهای زمینه‌ای (جنسیت، تأهل، اشتغال) نشان می‌دهد.

نتایج حاصل از آزمون تی دو گروه مستقل نشان می‌دهد که میانگین کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در بین گروه‌های جنسیتی و وضعیت اشتغال باهم تفاوت معنادار دارد اما برای وضعیت تأهل این تفاوت معنادار نیست. نتایج نشان می‌دهد که میانگین کاهش شب‌نشینی‌ها برای زنان کمتر از مردان و برای افراد شاغل بیشتر از افراد غیر شاغل است.

جدول ۴. بررسی میانگین کاهش شب‌نشینی خانوادگی در بین گروه‌های مختلف جنسیتی، تأهل و وضعیت اشتغال

متغیر	گروه‌ها	میانگین نمرات	انحراف معیار	آزمون لیون		معنی‌داری آزمون T	
				F مقدار	معناداری	مقدار	معناداری
کاهش شب‌نشینی خانوادگی	مردان	۲۶/۲۷۷	۱۲/۸۴۶	۹/۶۸۴	۰/۰۰۰	۳/۸۳۰	۰/۰۰۰
	زنان	۲۲/۴۱۷	۱۱/۲۱۶				
	مجرد	۳۲/۷۵۶	۹/۹۸۱	۰/۲۳۶	۰/۶۲۸	-۱/۴۶۰	۰/۱۴۵
	متاهل	۳۴/۴۶۰	۱۰/۱۳۳				
	شاغل	۲۳/۷۹۶	۱۱/۲۲۱	۷/۶۱۸	۰/۰۰۰	۳/۱۶۲	۰/۰۰۰
	غیر شاغل	۱۹/۶۵۶	۱۰/۹۱۲				

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

یافته‌های جدول ۵ آزمون ضریب اسپرمن درآمد خانوار و کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی را نشان می‌دهد. سطح معنی‌داری به‌دست‌آمده (Sig=۰/۰۰۱) و آزمون اسپرمن با (۰/۱۸۶) نشان می‌دهد که درآمد خانوار بر کاهش روابط خویشاوندی تأثیر دارد. یکی از علل کم شدن صله رحم مقید و مشروط شدن صله رحم به پذیرایی‌های پرهزینه و پرزحمت است؛ بنابراین طبق این فرضیه، هرچه درآمد خانوار پایین‌تر باشد روابط خویشاوندی هم کاهش می‌یابد.

جدول ۵. آزمون ضریب اسپرمن درآمد خانوار و کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی اسپرمن	Sig	تعداد
درآمد خانوار	شب‌نشینی‌های خانوادگی	۰/۱۸۶	۰/۰۰۱	۳۱۲

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

برای تفاوت میانگین نمرات گروه‌های تحصیلی در کاهش روابط خویشاوندی از آزمون‌های ولچ و آزمون بارون-فورست استفاده گردید. با توجه به اینکه در تحلیل

واریانس همگنی واریانس‌ها جزو پیش‌فرض‌های این آزمون آماری است، اگر واریانس‌ها برابر نباشند، آزمون براون فورست و آزمون ولچ بهتر است چراکه این آزمون‌ها در برابر نقض پیش‌فرض‌ها مقاوم‌تر بوده و خطاها را به حداقل می‌رسانند. در بررسی این فرضیه چون واریانس‌ها نابرابر بوده و مقدار F معنادار است، بنابراین از آزمون‌های ولچ و آزمون براون-فورست استفاده شده است. نتایج حاصل از همه این آزمون‌ها نشان می‌دهد که میانگین نمرات پاسخگویان در کاهش روابط خویشاوندی در گروه‌های تحصیلی پنج‌گانه متفاوت بود و این تفاوت مشاهده شده بر اساس آزمون‌های به‌عمل‌آمده و در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار بودند. با توجه به مقدار براون فورست به دست آمده (۱۰/۸۹۲) و سطح معناداری ($\text{Sig} = /0.00$)، همچنین مقدار ولچ به دست آمده (۵/۱۰۸) و سطح معناداری ($\text{Sig} = /0.01$)، فرضیه مورد نظر تأیید می‌شود؛ یعنی میانگین کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در بین گروه‌های مختلف تحصیلی با هم متفاوت است.

جدول ۶. تأثیر تحصیلات بر کاهش روابط خویشاوندی

آزمون Welch		Brown-Forsythe		همگنی واریانس‌ها		انحراف معیار	میانگین	مقطع تحصیلی
Sig	مقدار	Sig	مقدار	معناداری	Levene			
۰/۰۰۱	۵/۱۰۸	۰/۰۰۰	۱۰/۸۹۲	۰/۰۰۱	۴/۹۳۲	۱۱/۹۹۱	۲۵/۱۵۳	زیر دیپلم
						۱۲/۵۸۰	۲۳/۹۷۰	دیپلم
						۶/۴۳۲	۱۷/۰۲۴	کاردانی
						۱۲/۲۶۸	۲۶/۵۶۲	کارشناسی
						۱۳/۵۲۱	۲۷/۵۲۰	کارشناسی ارشد و بالاتر

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

با توجه به معناداری آزمون‌های براون فورست و ولچ، این سؤال مطرح است که معناداری این آزمون‌ها ناشی از اختلاف کدام یک از گروه‌ها است؛ برای این وضعیت استفاده از آزمون تعقیبی تام‌هینس مناسب‌ترین آزمون برای مقایسه‌های گروهی است. جدول ۷، مقایسه گروه‌ها بر اساس این آزمون را نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که معناداری آزمون‌های فوق ناشی از اختلاف دو گروه زیر دیپلم و دیپلم با کارشناسی و کارشناسی ارشد؛ همچنین بین کاردانی با کارشناسی و کارشناسی ارشد و بالاتر است.

جدول ۷. مقایسه گروه‌ها بر اساس آزمون تام هینس

مرجع	ابعاد مورد مقایسه	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	معناداری	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
					کران بالا	کران پایین
زیر دیپلم	دیپلم	۱/۱۸۳	۱/۶۷۷	۰/۴۸۱	-۲/۱۱۶	۴/۴۸۳
	کاردانی	۸/۱۲۸	۲/۱۹۴	۰/۰۰۰	۳/۸۱۰	۱۲/۴۴۶
	کارشناسی	-۱/۴۰۹	۲/۰۷۸	۰/۴۹۸	-۵/۴۹۹	۲/۶۸۰
	کارشناسی ارشد و بالاتر	-۲/۳۶۶	۲/۶۴۳	۰/۳۷۱	-۷/۵۶۸	۲/۸۳۴
دیپلم	زیر دیپلم	-۱/۱۸۳	۱/۶۷۷	۰/۴۸۱	-۴/۴۸۳	۲/۱۱۶
	کاردانی	۶/۹۴۵	۲/۱۸۷	۰/۰۰۲	۲/۶۴۰	۱۱/۲۵۰
	کارشناسی	-۲/۵۹۲	۲/۰۷۱	۰/۲۱۲	-۶/۶۶۹	۱/۴۸۴
	کارشناسی ارشد و بالاتر	-۳/۵۵۰	۲/۶۳۸	۰/۱۷۹	-۸/۷۴۱	۱/۶۴۱
کاردانی	زیر دیپلم	-۸/۱۲۸	۲/۱۹۴	۰/۰۰۰	-۱۲/۴۴۶	-۳/۸۱۰
	دیپلم	-۶/۹۴۵	۲/۱۸۷	۰/۰۰۲	-۱۱/۲۵۰	-۲/۶۴۰
	کارشناسی	-۹/۵۳۸	۲/۵۰۹	۰/۰۰۰	-۱۴/۴۷۵	-۴/۶۰۱
	کارشناسی ارشد و بالاتر	-۱۰/۴۹۵	۲/۹۹۳	۰/۰۰۱	-۱۶/۳۸۶	-۴/۶۰۴
کارشناسی	زیر دیپلم	۱/۴۰۹	۲/۰۷۸	۰/۴۹۸	-۲/۶۸۰	۵/۴۹۹
	دیپلم	۲/۵۹۲	۲/۰۷۱	۰/۲۱۲	-۱/۴۸۴	۶/۶۶۹
	کاردانی	۹/۵۳۸	۲/۵۰۹	۰/۰۰۰	۴/۶۰۱	۱۴/۴۷۵
	کارشناسی ارشد و بالاتر	-۰/۹۵۷	۲/۹۰۹	۰/۷۴۲	-۶/۶۸۳	۴/۷۶۸
کارشناسی ارشد و بالاتر	زیر دیپلم	۲/۳۶۶	۲/۶۴۳	۰/۳۷۱	-۲/۸۳۴	۷/۵۶۷
	دیپلم	۳/۵۵۰	۲/۶۳۸	۰/۱۷۹	-۱/۶۴۱	۸/۷۴۱
	کاردانی	۱۰/۴۹۵	۲/۹۹۳	۰/۰۰۱	۴/۶۰۴	۱۶/۳۸۶
	کارشناسی	۰/۹۵۷	۲/۹۰۹	۰/۷۴۲	۴/۷۶۸	۶/۶۸۳

(مطالعات میدانی نویسنندگان، ۱۳۹۹).

نتایج آزمون همبستگی پیرسون کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی و متغیرهای مستقل تحقیق در جدول ۸، نشان داده شده است؛ با توجه به سطح معناداری همه آزمون‌ها ($\text{Sig} = 0/000$) و مقدار آزمون ضریب همبستگی فناوری اطلاعات ($r = 0/468$)، فرزند محوری ($r = 0/346$) و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید ($r = 0/163$) می‌توان گفت فناوری اطلاعات و دنیای مجازی، فرزند محوری و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید، تأثیر مثبت و قوی بر کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در زندگی امروزه شهری دارند. با توجه به مقولاتی چون جهانی‌شدن، گسترش شهرنشینی، فرزند سالاری و ظهور فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات می‌توان ادعان داشت که نسل جدید با دنیای جدیدی روبرو است که ارزش‌ها، هنجارها و فرهنگ او را دچار تغییر و تحول می‌نماید.

جدول ۸. نتایج آزمون همبستگی پیرسون کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی و متغیرهای مستقل تحقیق

فرضیه	متغیرها	ضریب همبستگی	معناداری	نتیجه
۷	فناوری اطلاعات و دنیای مجازی	۰/۴۶۸	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۸	فرزند محوری	۰/۳۴۶	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه
۹	افزایش تورم و کاهش قدرت خرید	۰/۱۶۳	۰/۰۰۰	تأیید فرضیه

(مطالعات میدانی نویسنندگان، ۱۳۹۹).

تحلیل رگرسیونی

در این پژوهش از رگرسیون به شیوه گام به گام استفاده شده است. جدول ۹، پیش‌فرض‌های آزمون رگرسیون را نشان می‌دهد. پیش‌فرض اول، مستقل بودن خطاها یا باقی‌مانده‌ها از همدیگر است. نتیجه آزمون دوربین-واتسون نشان می‌دهد که خطاها یا باقی‌مانده‌ها برای این مدل رگرسیونی مستقل از هم می‌باشند. آزمون کولموگروف-اسمیرنوف برابر $0/12$ نشان می‌دهد توزیع مذکور نرمال است. برای مشخص کردن هم خطی چندگانه از دو شاخص آماری به نام شاخص تحمل و عامل تورم واریانس استفاده گردید. نتایج به ترتیب برابر $0/663$ و $1/508$ می‌باشد. با توجه به معیارهای فوق می‌توان از رعایت پیش‌فرض‌ها اطمینان پیدا کرد. نتایج حاصل از ضریب رگرسیون را نشان می‌دهد که سه متغیر فناوری اطلاعات، فرزند محوری و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید به ترتیب اهمیت وارد معادله رگرسیونی شده‌اند. آزمون T نشان می‌دهد که ضریب بتا برای متغیر فناوری اطلاعات و دنیای مجازی ($\text{Beta} = 0/336$)، فرزند محوری ($\text{Beta} = 0/240$) و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید ($\text{Beta} = 0/161$) است. مقدار T برای این سه

متغیر در سطح ۹۵ درصد معنادار است. مقادیر ضریب تعیین نشان می‌دهد که متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیونی روی هم رفته مقدار ۰/۳۱۳ درصد از تغییرات متغیر وابسته کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی را تبیین می‌کنند.

جدول ۹. رگرسیون چندگانه و آماره‌های مرتبط با آن

معناداری Sig.	آزمون t	ضریب معیار شده Beta	ضریب معیار نشده		متغیر پیش بین	وابسته
			خطای معیار	B		
۰/۰۰۰	۶/۰۶۸	۰/۳۳۶	۰/۰۳۸	۰/۲۲۹	فناوری اطلاعات و دنیای مجازی	کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی
۰/۰۰۰	۴/۷۳۹	۰/۲۴۰	۰/۰۳۴	۰/۱۶۱	فرزندمحوری	
۰/۰۰۰	۲/۷۸۳	۰/۱۶۱	۰/۰۵۳	۰/۱۴۸	افزایش تورم و کاهش قدرت خرید	
مقدار	شاخص‌های ارزیابی مدل رگرسیون			مقدار	شاخص‌های ارزیابی مدل رگرسیون	
۱۷/۲۵۸	مقدار ثابت (Constant)			۴۶/۶۸۱	تحلیل واریانس (F)	
۰/۶۸۱	دوربین واتسون (Durbin-Watson)			۰/۰۰۰	معناداری واریانس (Sig. F)	
Enter	روش (Method)			۰/۱۲۴	کولموگوروف اسمیرنوف (Kolmogorov-Smirnov)	
۰/۵۵۹	ضریب همبستگی پیرسون (R)			۰/۰۰۰	معناداری کولموگوروف (Sig. K.S)	
۰/۳۱۳	ضریب تعیین (R-Square)			۰/۹۵۹	آزمون شاپیرو ویلک (Shapiro - Wilk Test)	
۰/۳۰۶	ضریب تعیین تعدیلی (Adjusted R)			۰/۰۰۰	معناداری شاپیرو ویلک (Sig. S.W)	
۸/۴۰۸	خطای استاندارد شده (Std. Error of the Estimate)			۰/۶۶۳	شاخص تحمل (Tolerance)	
				۱/۵۰۸	شاخص عامل تورم واریانس (VIF)	

(مطالعات میدانی نویسندگان، ۱۳۹۹).

بر این اساس معادله رگرسیون چند متغیره در تحقیق حاضر به این صورت می‌باشد:

$$Y = a + bx_1 + bx_2 + \dots + bx_n$$

کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی = ۰/۲۲۹ (فناوری اطلاعات و دنیای مجازی) +

۰/۱۶۱ (فرزندمحوری) + ۰/۱۴۸ (افزایش تورم و کاهش قدرت خرید) + ϵ_i

نتیجه‌گیری

امروزه شب‌نشینی‌ها، جمع شدن در خانه بزرگ‌ترهای فامیل و بازی‌های دسته‌جمعی و گپ و گفت‌های فامیلی، هر روز کم‌رنگ و کم‌رنگ‌تر می‌شود. تا جایی که بیشتر به فضای مجازی و نرم‌افزارهای تلفن همراه تسری پیدا کرده است و روابط بین اعضای خانواده و فامیل هر روز بیشتر از گذشته رو به سردی می‌رود. شب‌نشینی زمانی که مردم در طول روز کار می‌کردند و شب‌ها فارغ از دغدغه فردا دورهم می‌نشستند و به‌نوعی همگام با طبیعت ساعت زندگی خود را تنظیم می‌کردند و هنوز تلویزیون یک کالای لوکس به شمار می‌آمد نه یک عضو خانواده مثل امروز؛ البته خبری هم از رایانه و شبکه‌های اجتماعی مجازی نبود، همه روبه‌روی هم می‌نشستند و داستان، روایت، گزارش‌های روزمره و تعریف کردن‌های متعدد از فعالیت‌های روزمره بود، درعین حال اگر کسی گرفتاری برای پیش می‌آمد، در خلال همین شب‌نشینی‌ها و رفت‌وآمدهای دوستان و آشنایان گره از مشکلاتش گشوده می‌شد. هم‌اکنون نظام‌های اجتماعی موجود نیز هرچند به علت وقوع برخی تغییرات ساختاری و بنیادی امکان اجرای این مناسک سنتی اجتماعی را در سطح گسترده نظام سنتی پیشین ندارد، اما درعین حال با تمهید برخی زمینه‌ها و زیرساخت‌های فرهنگی مناسب و تبیین آثار و کارکردهای این پدیده در زندگی می‌توان سطوحی از آن را همواره به عنوان یک ارزش اجتماعی در جامعه تثبیت کرد.

نتایج حاصل از این مطالعه نشان می‌دهد که فناوری اطلاعات و دنیای مجازی (Beta = ۰/۳۳۶)، فرزند محوری (Beta = ۰/۲۴۰) و افزایش تورم و کاهش قدرت خرید (Beta = ۰/۱۶۱) از مواردی هستند که بر کاهش شب‌نشینی‌های خانوادگی در بین خانواده‌های شهر اسلام‌آباد غرب تأثیرگذار می‌باشند. این نتیجه با نتایج پژوهش‌های پیر جلالی و همکاران (۱۳۹۷)، آنی زاده (۱۳۹۵)، ناییبی و لطفی (۱۳۹۴)، کوثری (۱۳۹۴)، نجفی اصل (۱۳۹۴)، تقوی و محمدی (۱۳۹۳)، محمدی و صادقی (۱۳۸۸)، زینگ فان (۲۰۱۹)، گراندستروم و همکاران (۲۰۲۱) و کامپرنول (۲۰۱۵) در کاهش شب‌نشینی‌ها همسو است.

رشد فناوری اطلاعات و دنیای مجازی: یکی از متغیرهای تأثیرگذار در کاهش دوره‌می‌های خانوادگی و سنتی شده است، رشد فناوری اطلاعات و دنیای مجازی است. در سال‌های اخیر خانواده‌ها اوقات فراغت خود را صرف استفاده از وسایل ارتباط جمعی از جمله تلویزیون، رادیو، ماهواره، اینترنت کامپیوتر، رفتن به مکان‌های

تفریحی سینما تئاتر و غیره می‌کنند. این مسئله باعث شده نسل جدید خیلی پایبند حفظ مناسک و آداب و رسوم سنتی نباشند و لذا در راستای نگهداری و پاسداشت آن نیز تلاشی نمی‌کنند. شبکه‌های اجتماعی با ارائه الگوهای متعدد و گوناگون، بستری برای تغییر سریع و تنوع‌طلبی در بین نسل جوان فراهم می‌کنند.

فرزند محوری: از دیگر عوامل مرتبط با کاهش دوره‌می‌های خانوادگی و سنتی، فرزند محوری است. کاهش رشد جمعیت و پایین بودن تعداد فرزندان در خانواده‌ها این امکان را به وجود آورده است که والدین از یک یا دو فرزند خود نگهداری کنند و تمام خواسته‌های آن‌ها را برآورده کنند. همین سبک تربیتی به‌نوعی باعث تغییر فرایند جامعه‌پذیری فرزندان و به‌نوعی فرزندمحوری در جامعه گردد. از طرفی شبکه‌های اجتماعی سبکی از مرجعیت برای نسل جوان به وجود آورده است که مسئله اقتصاد در اولویت و توجه به مسائل فرهنگی و مناسک سنتی را نوعی جاماندگی در نظر می‌گیرند. **افزایش تورم، کاهش قدرت خرید مردم:** یکی دیگر از مسائلی که امروزه باعث کاهش شب‌نشینی‌ها و دوره‌می‌های خانوادگی شده است، افزایش تورم، کاهش قدرت خرید مردم است. با توجه به اینکه نرخ بالای تورم، مهمانی دادن برای خانواده هزینه‌بر است و سودی برای آن‌ها حاصل نمی‌شود. پس آن‌ها از اعمالی که برای آن‌ها منفعتی نداشته باشد دوری می‌کنند. از طرفی انجام بسیاری از فعالیت‌های روزمره که قبلاً در خارج از خانه انجام می‌گرفت و افراد با ورود به منزل وارد زندگی خانوادگی می‌شدند، تغییر یافته و امروزه این فعالیت‌ها در دنیای مجازی انجام می‌گردد. به همین خاطر طیف زیادی از کارها و معاملات و ... در فضای مجازی و خارج از ساعات اداری و ... انجام می‌گردد و این مسئله نیز باعث شده است فرصتی برای دوره‌می و شب‌نشینی‌های سنتی وجود نداشته باشد.

تعامل در خانواده، توجه به گفت‌وگو و هم‌نشینی خانوادگی، ارتباطات گسترده چشمی و کلامی کارکرد بسیار مهمی در جامعه‌پذیری فرد و استحکام درونی وی دارد و این مسئله بر استحکام خانواده هم تأثیر می‌گذارد. وقتی ارتباطات میان اعضای یک خانواده به دلایل مختلف کم‌رنگ شود بسیاری از کارکردهای خانواده مثل نیاز آدمی به تأمین مناسبات صمیمانه از دست می‌رود و دیگر برای برقراری روابط صمیمانه با خانواده فرصتی وجود ندارد. این فرصت توسط روزنامه، تلویزیون و اینترنت گرفته می‌شود. فناوری باید در خدمت افراد باشد و سبب رفاه بیشتر زندگی شود نه اینکه افراد در خدمت فناوری دربیایند؛ «زندگی امروز بدون فناوری غیرممکن است چراکه

همه ارتباطات به‌طور مستقیم با فناوری پایه‌ریزی می‌شود؛ بنابراین نمی‌توان مقابل تغییرات ایستاد اما می‌توان ارزش‌های فرهنگی را حفظ کرد و با استفاده صحیح از فناوری، از آن برای زندگی آرام‌تر در کنار کسانی که دوستشان داریم کمک بگیریم». با توجه به بحران‌های اجتماعی و روانی در جهان معاصر و تقویت فردگرایی صوری و کاهش روحیه جمع‌گرایی در بین افراد جامعه، روابط درونی خانواده‌ها نیز به تبعیت از آن دچار تضعیف و تزلزل شده است، در کنار این وضعیت کاهش یا سقوط ارزش‌های اخلاقی و دینی در جهان که می‌تواند دلایل و علت‌های متعددی داشته باشد، نهاد مقدس خانواده را دستخوش تغییرات اساسی کرده و ارکان خانواده سنتی را تضعیف نموده و ساختار دیگری از خانواده پدید آورده است.

واقعیت این است که در بستر تغییرات کلان - اجتماعی نمی‌توان حوزه خانواده را از این تغییرات مصون دانست و در جامعه رو به تغییر از اقتصاد کشاورزی به صنعتی، افزایش سطح سواد و تحصیلات و گسترش شیوه‌های نوین ارتباطی نمی‌توان انتظار داشت که خانواده از این تغییرات مصون بماند. در جهان در حال تغییر امروزی حمایت از نهاد خانواده ضرورتی مهم است. انجام مداخلات سیاستی در حوزه نهاد خانواده در ایران متداول است. از جمله دادگاه خانواده، مراکز مشاوره خانوادگی، ازدواج، طلاق، حضانت و نگهداری اطفال و نفقه، حقوق وظیفه و مستمری و مقررات کیفری. میزان تأثیرگذاری این‌گونه مداخلات سیاستی و قانونگذاری‌هایی در محافظت از نهاد خانواده و بهبود شرایط آن در جامعه نیازمند بررسی است. در مواجهه با این تغییرات سریع در ارتباطات فرهنگی بین خانواده‌ها و به منظور افزایش تعاملات و ارتباطات خانوادگی، در حال حاضر اجرای برنامه‌هایی با هدف حمایت از خانواده‌ها می‌تواند به اولویت فرهنگی برای کشور تبدیل شود. برنامه‌های حمایت از تعاملات خانوادگی، بایستی طوری نهادینه شوند که کنش‌های فرهنگی با بهره‌مندی از این حمایت‌ها، کمتر تحت تأثیر شرایط مقطعی موجود جامعه قرار گیرد. می‌توان با تشکیل کمیته راهبردی خانواده برای تدوین خط‌مشی کلی اجرای سیاست‌های کلی خانواده، احیای دفتر ارتباطات اجتماعی به‌منظور هماهنگی‌های بین بخشی در اجرای برنامه‌های خانوادگی مؤثر خواهد بود.

با توجه به اینکه مسئله ارتباط اجتماعی از ابعاد غیرمادی فرهنگ به حساب می‌آید، نظام آموزش و پرورش می‌تواند با برنامه‌ریزی طولانی مدت از طریق برنامه‌ها و راهبردهای متعدد و متنوعی نظیر تربیت فردی و اجتماعی، آگاه‌سازی نسبت به اهمیت

خانواده، انتقال ارزش‌های فرهنگی در ارتباط با خانواده، معرفی الگوهای رفتاری، آموزش خانواده‌ها، مشاوره‌های ویژه، برنامه‌های فرهنگی، آموزش مهارت‌های مرتبط با خانواده، پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، مداخله معقول و منطقی، کمک به ایجاد انسجام و حفظ همبستگی و زمینه‌سازی برای دستیابی به رفاه نسبی، به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم از نهاد خانواده حمایت کند و در حفظ، تقویت و استحکام این نهاد مهم اجتماعی نقش ایفا کند. همچنین آموزش‌های مرتبط با مؤلفه‌های سازگاری را در خانواده‌ها در اولویت برنامه‌های این نهاد قرار گیرد. برگزاری کارگاه‌های آموزشی و استفاده از مدرسان مجرب و متعهد و استفاده از رویکرد غنی‌سازی مهارت‌های ارتباطی، سطح آگاهی و شناخت خانواده‌ها را ارتقاء بخشند.

نظام‌های سیاسی و اجتماعی می‌توانند با طراحی سیاست‌ها و ارائه الگوهای فرهنگی در جهت کاهش فردگرایی صوری ایفای نقش کنند؛ آن‌ها می‌توانند از طریق صداوسیما ملی به تدوین و ساخت محتوای رسانه‌ای متناسب با ذائقه قشر جوان، ضمن ارائه محتوای موردنیاز آن‌ها و همچنین ساخت برنامه‌های جذاب و مبتنی بر واقعیت‌های موردنیاز اقشار مختلف مردم، از مرجعیت و تأثیرگذاری محتوای بیگانه نیز جلوگیری کنند. از دیگر راهبردهای سیاسی فرهنگی در راستای تقویت حس همبستگی و همگرایی فرهنگی و روحیه جمعی بین آن‌ها که نمادی از ایثارگری و بسیج عمومی است، کم کردن فاصله اجتماعی فرهنگی و سیاسی بین مردم و دولت است. هراندازه این فاصله‌ها کمتر باشد، حس همگرایی و انسجام اجتماعی تقویت می‌شود. همچنین می‌توان به مدیریت اقتصادی زندگی مردم و نظارت سیاسی و اجتماعی و به‌خصوص اقتصادی در جامعه توجه کرد. نظر به اینکه نوسانات قیمت اجناس و کالاهای موردنیاز مردم بدون دلیل و صرفاً بر اساس سلیقه‌های متعدد توسط فروشندگان مشخص می‌شود و آن‌ها از اینکه سیستم نظارتی می‌تواند جریمه و یا تذکر دهد، ابایی ندارند و هرکسی به سلیقه و نظر خود قیمت‌ها را دست‌کاری و تعیین می‌کند و این مسئله اقتصادی نیاز به مدیریت و ساماندهی از طریق نظارت رسمی همراه با ضمانت‌های اجرایی است. نتیجه این عدم انسجام و همبستگی، مسئله‌ای است که امروزه در جامعه تحت عنوان بی‌تفاوتی نمایان شده است که خود را در بی‌تفاوتی سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... نشان می‌دهد؛ بنابراین نظارت و مدیریت دقیق و متعهدانه همراه با بسیج عمومی می‌تواند مسیر جامعه را هدایت و به انسجام واقعی برساند. باید تلاش شود تا سبک زندگی اسلامی دوباره احیا شود، آغاز آن از عملکرد پدر و مادر در

خانه‌پی‌ریزی می‌شود تا رفته‌رفته به جامعه سرایت کند، همان‌طور که رهبر معظم انقلاب هم تأکید فراوانی در برقراری سبک زندگی اسلامی داشته‌اند این مسئله در پیشرفت جامعه و سعادت‌مندی آن نقش بسزایی دارد. به اعتقاد ایشان باید سبک زندگی اسلامی در مقام نظر و تفکر سامان یابد و در تفکر دینی نوع صله رحم تبیین شود، از سوی دیگر صله رحم در تعمیق سبک زندگی اسلامی تأثیر ژرف دارد، مشروط بر آنکه صله رحم برگرفته از روش و بینش قرآنی و دینی باشد؛ بنابراین، رسانه‌های جمعی به‌منزله کنترل‌کننده افکار عمومی باید نقش خانواده را در تعاملات اجتماعی در درون این نهاد و نیز در فضای جامعه برجسته کنند. تقویت اعتماد و سرمایه اجتماعی در خانواده‌ها از طریق تبیین مناسک و سنن نیک تاریخی خانواده‌ها نیز می‌تواند از طریق رسانه‌ها تقویت شود. رسانه‌های اجتماعی و رسمی و همچنین شبکه‌های داخلی در راه تسهیل‌گری تغییرات ایجاد شده در سبک زندگی، برای فرایند باز اجتماعی نمودن مردم و ایجاد شرایط جامعه‌پذیری برای گروه‌های مختلف اجتماعی برنامه‌های کوتاه مدت، میان‌مدت و بلندمدت داشته باشند.

منابع

اعزازی، شهلا (۱۳۸۷). جامعه‌شناسی خانواده، با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر؛ تهران: روشنگران و مطالعات زنان.

آنی زاده، علی (۱۳۹۷). زندگی شبانه در فرهنگ مردم ایران، فرهنگ و ادبیات عامه. ۶(۲۱)، ۷۳-۹۸.

بات، الیزابت (۱۳۷۳). نقش‌های زناشویی و شبکه‌های اجتماعی؛ ترجمه حسن پویان؛ تهران: چاپخش.

پیرجلالی، زهرا؛ مهدوی، سید محمدصادق و ازکیا، مصطفی (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی تأثیر شبکه اجتماعی تلگرام بر روابط خانوادگی زوجین (شهر تهران)، بررسی مسائل اجتماعی ایران (نامه علوم اجتماعی)، ۹(۱)، ۱۱۲-۱۵۹.
Doi: 10.22059/IJSP.2018.65901

تقوی، نعمت‌الله (۱۳۷۴). جامعه‌شناسی خانواده، تهران: انتشارات پیام نور.

توسلی، غلامعباس (۱۳۷۵). نظریه جامعه‌شناسی، تهران: انتشارات سمت.

جعفرزاده دستجردی، مصطفی (۱۳۹۵). گزارش فرهنگ‌یاری؛ رسم و سنت شب‌نشینی در کهک قم از گذشته تا به امروز، فرهنگ مردم ایران، ۱۳(۴۷)، ۱۸۱-۱۹۴.

حق‌شناس، سیدجعفر (۱۳۸۸). مجموعه مقالات آسیب‌شناسی خانواده، تهران، نهاد ریاست جمهوری، مرکز امور زنان و خانواده.

خسروانی شریعتی، سیدحامد (۱۳۸۸). تعریفی از فناوری اطلاعات، دوره سوم، تهران: ششمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت فناوری اطلاعات.

دیامتو، رابین (۱۹۳۲). روانشناسی سلامت به‌ضمیمه نگرشی بر منابع اسلامی، ترجمه موسوی اصل، سید مهدی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

راسخ، شاپور و بهنام، جمشید (۱۳۴۸). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی ایران، تهران، خوارزمی.

رحیمی موقر، وفا (۱۳۶۵). جامعه‌شناسی خانوادگی، تهران: نشر تبریز.

رزاقی، نادر؛ شان‌پور، محمود و ابراهیمی گنابی، حسن (۱۳۹۵). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان روابط همسایگی مطالعه موردی شهروندان ساکن شهر بابل، جامعه‌شناسی ایران، ۱۷(۳)، ۴۹-۷۷.

Doi: 20.1001.1.17351901.1395.17.3.3.8

رضوی طوسی، سیدمجتبی (۱۳۹۲). جایگاه روابط خویشاوندی و صلة رحم در تعاملات خانوادگی روزمره؛ مطالعه شهروندان تهرانی، فصلنامه اخلاق زیستی، ۳(۱۰)، ۱۱۳-۱۶۰.

<https://doi.org/10.22037/bioeth.v3i10.13822>

روزن‌باوم، هایدی (۱۳۶۷). خانواده به‌منزله ساختاری در مقابل جامعه، نقد مبانی نظری جامعه‌شناسی خانواده در آلمان؛ ترجمه محمدصادق مهدوی؛ تهران: مرکز نشر دانشگاهی.

ریتزر، جورج (۱۳۷۴). نظریه‌های جامعه‌شناسی در دوران معاصر؛ ترجمه محسن ثلاثی؛ تهران: علمی.

زیبایی‌نژاد، محمدرضا (۱۳۸۸). آسیب‌شناسی نگاه به زن خانواده در ایران، مجموعه مقالات آسیب‌شناسی خانواده، نشر مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری.

- سالخورده نعمت (۱۳۹۹). آتشنوی؛ شب‌نشینی در آراین شهر، فرهنگ مردم ایران، ۱۷ (۶۳)، ۱۷۱-۱۸۳.
علیخانی، علی‌اکبر (۱۳۸۲). نگاهی به‌گسست نسل‌ها، تهران: جهاد دانشگاهی.
- فرجاد، محمدحسین (۱۳۷۲). آسیب‌شناسی اجتماعی سبزه‌های خانواده و طلاق، تهران: نشر منصوری.
- کوثری، حمیدرضا (۱۳۹۴). بررسی تأثیر عوامل فرهنگی و اجتماعی بر روابط همسایگی در محله‌کن تهران، اولین کنفرانس بین‌المللی مهندسی صنایع، مدیریت و حسابداری، مؤسسه پژوهشی البرز، ص ۲۱.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: نشر نی.
- محمدی، اصغر و صادقی، زهرا (۱۳۸۸). بررسی تأثیر فرزند سالاری بر روابط خانوادگی و خویشاوندی در شهر شیراز، مجله زن و مطالعات خانواده، ۲ (۵)، ۱۳۱-۱۵۳.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۸۵). اخلاق اسلامی در نهج‌البلاغه، تهیه و تنظیم: اکبر خادم‌الذاکرین، نسل جوان، قم.
منادی، مرتضی (۱۳۸۵). جامعه‌شناسی خانواده، تحلیل روزمرگی و فضای درون خانواده، تهران: نشر دانه.
- نایی، هوشنگ و لطفی‌خاچکی، بهنام (۱۳۹۴). تأثیر روابط و پیوندهای خویشاوندی بر میزان آسیب‌های اجتماعی در استان‌های کشور، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۶ (۱)، ۱-۲۶. Doi: 10.22059/IJSP.2015.56917.۲۶
- نجفی اصل، زهره (۱۳۹۴). تبیین تحولات نسلی روابط خویشاوندی در خانواده‌های روستای «حصار خروان» در نیم قرن اخیر، مجله نامه انسان‌شناسی، ۱۲ (۲۱)، ۱۶۹-۲۰۷. Doi: 20.1001.1.17352096.1393.12.21.6.9
- وایت، لسلی (۱۳۷۹). تکامل فرهنگ، ترجمه فریبرز معیدی، انتشارات پشتیبان.
- Aezazi, S. (2009). Sociology of the family, emphasizing the role, structure and function of the family in the contemporary era; Tehran, *enlighteners and women's studies*. [In Persian]
- Al-Haj, M. (1988). The Changing Arab Kinship Structure: The Effect of Modernization in an Urban Community, *Economic Development and Cultural Change*, 36(2), 237-258. Doi: 10.1086/451650
- Alikhani, A. A. (2003). A look at the gap of generations, Jihad Academici, Tehran. [In Persian]
- Anizadeh, A. (2017). Nightlife in Iranian culture, popular culture and literature. 6(21), 73-98. [In Persian]
- Butt, E. (1994). marital roles and social networks; Translated by Hasan Pouyan; Tehran: Chapakhsh. [In Persian]
- Coleman, J. S. (1998) Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology*, 94(2), 95-120. <https://www.jstor.org/stable/2780243Cite>.
- Compernelle, E. (2015). Changing Attitudes toward Care of Aging Parents: The Influence of Education, *International Travel, and Gender*, *Int J Social*. 45(1), 64-83. Doi: 10.1080/00207659.2015.1005435.
- Dahlen, Y. P. (2019). Modernity and the development of PR in Norway: Influences and interactions, *Public Relations Review*, 45(2), 192-201. Doi:10.1016/j.pubrev.2019.01.003

- Dimatteo, R. (1932). Health psychology with an attitude appendix on Islamic sources, translated by Mousavi Asl, Seyyed Mehdi, organization for the study and compilation of humanities books of universities (Samt). **[In Persian]**
- Elderly N. (2019). fiery Nocturnal stay in Arian Shahr, Iranian People's Culture, 17(63), 171-183. **[In Persian]**
- Farjad, M. H. (1993). Social Pathology of Family Conflicts and Divorce, Tehran, Mansouri Publishing House. **[In Persian]**
- Giddens, A. (2010). Sociology, translated by Hasan Chavoshian, Tehran, Ni publication. **[In Persian]**
- Grundström, J.; Kontinen, H.; Berg, N. Kiviruuu, O2021).). Associations between relationship status and mental well-being in different life phases from young to middle adulthood, *Population Health*, 2021 Jun;14:100774. Doi: 10.1016/j.ssmph.2021.100774.
- Haqshanas, S. J. (2009). Collection of Family Pathology Articles, Tehran, Presidential Institution, Center for Women and Family Affairs. **[In Persian]**
- Jafarzadeh D., M. (2015). Cultural report; The custom and tradition of staying at night in Qom's Qom from the past to the present, Iran's People's Culture, 13(47), 181-194. **[In Persian]**
- Justin, A. (2019). There is an interaction between the history of public relations and the development of modernity in Norway, *American Journal of Sociology*, 80(3), 1319-1341. Doi:10.1016/j.pubrev.2019.01.003
- Khosravani Shariati, S. H. (2009). A Definition of Information Technology, 3rd Session, 6th International Conference on Information Technology Management. **[In Persian]**
- Kothari, H. (2014). Investigating the influence of cultural and social factors on neighborhood relations in the Ken neighborhood of Tehran, the first international conference on industrial engineering, management and accounting, Alborz Research Institute, p. 21. **[In Persian]**
- Makarem S., N. (2006). Islamic ethics in Nahj al-Balagheh, prepared and organized by: Akbar Khadim al-Zakirin, Young Generation, Qom. **[In Persian]**
- Manadi, M. (2006). Sociology of the family, analysis of everyday life and atmosphere within the family, Tehran, Danjeh Publishing. **[In Persian]**
- Mohammadi, A. and Sadeghi, Z. (2009). Investigating the impact of filial piety on family and kinship relations in Shiraz city, *Journal of Women and Family Studies*, 2(5), 131-153. **[In Persian]**
- Naibi, H. and Lotfi K., B. (2014). The effect of kinship relationships and ties on the amount of social damage in the country's provinces, *Iranian Journal of Social Issues*, 6(1), 1-26. Doi: 10.22059/IJSP.2015.56917. **[In Persian]**
- Najafi Asl, Z. (2014). Explanation of the generational evolution of kinship relations in the families of "Hesar Kharvan" village in the last half century, *Journal of Anthropology*, 12(21), 169-207. Doi: 20.1001.1.17352096.1393.12.21.6.9. **[In Persian]**

- Pirjalali, Z.; Mahdavi, S. M. S. and Azkia, M. (2017). Pathology of the influence of Telegram social network on the family relationships of couples (Tehran), Iran's Social Issues Review, *Social Science Journal*, 9(1), 112-156. Doi: 10.22059/IJSP.2018.65901. **[In Persian]**
- Rahimi Muqar, W. (1986). Family Sociology, Tehran, Tabriz Publishing House. **[In Persian]**
- Rasakh, S. and Behnam, J. (1969). An introduction to Iranian sociology, Tehran, Kharazmi. **[In Persian]**
- Razaghi, r.; Sharapour, M. and Ebrahimi G., H. (2015). Investigating social factors affecting the level of neighborhood relations in a case study of citizens living in Babol city, *Sociology of Iran*, 17(3), 49-77. Doi: 20.1001.1.17351901.1395.17.3.3.8. **[In Persian]**
- Razavi T., S. (2012). The place of kinship relations and the relationship of the uterus in daily family interactions: a study of Tehrani citizens, *Ehlaq Zesti Quarterly*, 3(10), 113-160. <https://doi.org/10.22037/bioeth.v3i10.13822>. **[In Persian]**
- Ritzer, G. (1995). Sociological theories in the contemporary era; Translated by Mohsen Thalasi; Tehran: Scientific. **[In Persian]**
- Rosenbaum, H. (1988). Family as a structure against society, criticism of the theoretical foundations of family sociology in Germany; Translated by Mohammad Sadegh Mahdavi; Tehran: Academic Publishing Center. **[In Persian]**
- Sabinejad, M. R. (2009). Pathology of looking at women in the family in Iran, a collection of articles on family pathology, published by the Presidential Center for Women and Family Affairs. **[In Persian]**
- Taqvi, N. (1995). Family Sociology, Payam Noor Publishing House, Tehran. **[In Persian]**
- Tusli, G. A. (1996). Sociological Theory, Samt Publications, Tehran. **[In Persian]**
- White, L. (2000). The evolution of culture, translated by Fariborz Moeidi, Zazatan Publications. **[In Persian]**
- Zeng, X., and Tan, C. (2021). The Relationship between the Family Functioning of Individuals with Drug Addiction and Relapse Tendency: A Moderated Mediation Model, *Int J Environ Res Public Health*. 18(2), 625-638. Doi: 10.3390/ijerph18020625.
- Zingfan, C. (2019). The relationship between family and kinship parties is influenced by new technologies, and modernity has influenced the decline of these relationships; There is a negative relationship between the quality of family relationships and the rate of drug and tobacco use, *Journal of Personality*, 69(6): 907-924. Doi: 10.18502/jri.v22i1.4990